

**SOYUT DIŞAVURUMCULUĞUN DERİN
ÖZNELLİĞİ YÜCELTEN TAVRINA KARŞILIK
MİNİMALİZM'İN NESNEL SESSİZLİĞİ**

Betül GÜLEÇ

**Resim Ana Sanat Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Yrd. Doç. Evren KAVUKÇU
2017
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM ANASANAT DALI**

Betül GÜLEÇ

**SOYUT DIŞAVURUMCULUĞUN DERİN ÖZNELİĞİ YÜCELTEN
TAVRINA KARŞILIK MİNİMALİZM'İN NESNEL SESSİZLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Evren KAVUKÇU**

ERZURUM-2017

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEZ BEYAN FORMU

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Soyut Dışavurumculuğun Derin Öznelliği Yücelten Tavrına Karşılık Minimalizm'in Nesnel Sessizliği " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin basılı ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

22/06/2017

Betül Güleç

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yrd. Doç. Evren Kavukçu danışmanlığında, Betül Güleç tarafından hazırlanan bu çalışma 23/06/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Resim Anabilim / Anasanat Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Orhan Taşkesen

İmza :

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Evren Kavukcu

İmza :

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Ayça Alper Akçay

İmza :

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 23/06/2017

Doç. Dr. Ahmet Selim Doğan
Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
RESİMLER DİZİNİ	V
ÖNSÖZ.....	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOYUT DIŞAVURUMCULUĞUN DERİN ÖZNELİĞİ

1.1. AKSİYON RESMİ JACKSON POLLOCK.....	7
1.2. SİYAH BEYAZ İMGE FRANZ KLİNE	11
1.3. BOYASAL ALAN RESMİ MARK ROTHKO	13
1.4. WİLLEM DE KOONING	16
1.5. ROBERT MATHERWELL.....	19
1.6. HANS HOFMANN	22
1.7. TAŞIZM.....	25
1.7.1.MarkTobey.....	25
1.7.2. Georges Mathieu	28

İKİNCİ BÖLÜM

MİNİMALİZMİ HAZIRLAYAN ETKİLER

2.1. HARD EDGE (SERT KENAR)	30
2.1.1 Ad Reinhardt	30
2.1.2. Frank Stella	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİNİMALİZMİN NESNEL SESSİZLİĞİ

3.1.MİNİMALİZM.....	36
3.1.1. Donald Judd	38
3.1.2. Carl Andre	40

3.1.3. Sol Lewitt	43
SONUÇ	45
KAYNAKÇA	49
ÖZGEÇMİŞ	51

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SOYUT DIŞAVURUMCULUĞUN DERİN ÖZNELİĞİ YÜCELTEN TAVRINA
KARŞILIK MİNİMALİZM'İN NESNEL SESSİZLİĞİ**

Betül GÜLEÇ

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Evren KAVUKÇU

2017, Sayfa: 61

Jüri: Yrd. Doç. Evren KAVUKÇU

Jüri: Yrd. Doç. Ayça ALPER AKÇAY

Jüri: Doç. Orhan TAŞKESEN

Bu tezin amacı, Soyut Dışavurumculuk akımı ve Minimalizm akımı sanatçıların işleri arasındaki farklarının ve etkilerinin neler olduğunu araştırıp bir senteze ulaşmaktır. Bu amaçla bu çalışmada, akımlar ve sanatçıların tarihsel süreçleri kısaca özetlenerek, genel sanat anlayışlarına ve sanatçıların üsluplarına, örneklerle yer verilmiştir. Soyut Dışavurumculuk akımı ve Minimalizm akımı sanatçıların arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları kıyaslanmıştır.

Bu çalışmada İkinci Dünya Savaşının insanda oluşturduğu olumsuz etkiler ve tehlikeye giren özgürlükler, sanatçıların çalışmaları üzerinden araştırılmıştır. Soyut Dışavurumculuk akımının, duyguya, özgünlüğe verdiği öneme karşı bir tepki olarak doğan Minimalizm'in nesnenin sadece nesne olma özelliği ve sadeliği ile yaptığı çalışmaları, sanatçılar üzerinden araştırma özelliği ile yapılmıştır.

Soyut Dışavurumculuk akımı sanatçıların özgün tavırları ile derin anlamlar içeren dışavurumları karşısında, Minimalizm sanatçıların rasyonel tavır ile, simetri ve düzeni önemseyen yalın işleri arasındaki farklarının ve etkilerinin neler olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Soyut Sanat, Soyut Dışavurumculuk, Gerçeküstücülük Minimalizm.

ABSTRACT

MASTER THESIS

**THE OBJECTIVE SILENCE OF MINIMALISM VERSUS THE GLORIFYING
ATTITUDE OF ABSTRACT EXPRESSIONISM TOWARDS THE DEEP
SUBJECTIVITY**

Betül GÜLEÇ

Advisor: Assist. Prof. Evren KAVUKÇU

2017, Page: 61

Jury: Assist. Prof. Evren KAVUKÇU

Jury: Assist. Prof. Ayça ALPER AKÇAY

Jury: Prof. Orhan TAŞKESEN

The aim of this thesis is to investigate the differences between the abstract expressionist movement and the works of the artists in Minimalism studies and what their effects are and to reach a synthesis. For this purpose, in this work, the historical processes of the currents and artists are briefly summarized, with the examples of general artistic understandings and styles of artists. The similarities and differences between the artists of the abstract expressionist movement and that of the Minimalist movement are compared.

In this study, the negative impacts of the Second World War and the danger of loss of freedom were investigated. Minimalist studies emerged as a response to the importance of feelings in abstract expressionism gave importance to the objects itself and its simplicity and the study was done with the research feature through the artists.

As a result, the study put forward the differences between expressionist artists who gave importance to the feelings and deep meanings and rational minimalists and their influences on art.

Key Words: Art, Abstract Art, Abstract Expressionism, Surrealism, Minimalism.

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1.1. Jackson Pollock, Resim 1948. Kâğıt üzerine yağlıboya 57x78 cm.....	9
Resim 1.2. Jackson Pollock Çalışırken 1951. Fotoğraf: Hans, Namuth.....	10
Resim 1.3. Franz Kline , New York , 1953. Tuval üzerine yağlıboya, 201x128 cm	12
Resim 1.4. Franz Kline, Los Angeles Eyalet Sanat Müzesi, 1948-60. Tuval üzerine yağlıboya	13
Resim 1.5. Mark Rothko, Defnetme, 1946. Tuval üzerine yağlıboya, 58.4x101.6 cm	14
Resim 1.6. Mark Rothko, Başlıksız, 1969. Tuval üzerine akrilik, 2.34x2.01 m.....	15
Resim 1.7. Willem de Kooning, Kadın 1, 1950-52. Tuval üzerine yağlıboya 193x147 cm.....	17
Resim 1.8. Willem de Kooning, . Willem de Kooning, Kazı (Excavation), 1950. Tuval üzerine yağlıboya, 2.05x2.54m	18
Resim 1.9. Robert Motherwell, Akşamüstü Saat Beş'te (At Five in the Afternoon), 1949. Sunta üzerine kazein, 38.1x50.8cm New York.....	20
Resim 1.10. Robert Matherwell, İspanyol Cumhuriyetine Ağıt (no: 34), 1953-54. Tuval üzerine yağlıboya, 203x215 cm	21
Resim 1.11. Hans Hofmann, Bird Cage Variation II, 1958. Tuval üzerine yağlıboya....	23
Resim 1.12. Hans Hofmann, The Wind, 1942-1944. Tuval üzerine yağlıboya	24
Resim 1.13. Mark Tobey, Ağustosun Eşiği, 1953. Tuval üzerine yağlıboya, 120x70 cm	27
Resim 1.14. Mark Tobey, Meditative series VIII, 1954. Tuval üzerine yağlıboya.....	28
Resim 1.15. Georges Mathieu 1956, 900x1176 cm.....	29
Resim 2.1. Ad Reinhardt, Soyut Resim – 9, 1965. Tuval üzerine yağlıboya, 152x152 cm.....	31

Resim 2.2. Ad Reinhardt, Üntitled 6, 1966. Tuval üzerine yağlıboya	32
Resim 2.3. Frank Stella,Göl Kenti (Lake Cily), Hunter Braithwaite- 1200x830 Menif Koleksiyonu, Houston.....	34
Resim 2.4. Frank Stella, Hunter Braithwaite. 1200x830 Menif Koleksiyonu, Houston	35
Resim 3.1. Dan Flavin, Sarı Floresan Işığı, 244 cm, (Constantin Brancuşi'ye ithaf), 1963. Dia Art Foundation, New York, ABD.....	37
Resim 3.2. Donald Judd, Untidlet, 1190. Anadiset aluminum, 457x101x49 cm	39
Resim 3.3. Carl Andre, Çelik Magnezyum Düzlem (Steel Magnesium Plain),1969. Çelik ve Magnezyum, otuz altı ünüte, her biri 30.5x30.5cm bütünü 1.82x1.82m.Özel koleksiyon, İsviçre.....	41
Resim 3.4. Carl Andre , eş değer VIII , 1966. 120 adet tuğla, Enstalasyon , 127x687x2292 mm.....	42
Resim 3.5. Sol Lewitt , Dört Cepheli Primit , 1999 ; 458x1012x971 cm.....	44

ÖNSÖZ

Hayatımın eğitim ve öğretim sürecinde bana hayat boyu sanatsal bir bakış açısı kazandıran bütün hocalarıma teşekkür ederim. Yüksek Lisans Tezimin düşünce ve kurgulanış aşamasında önerileriyle bana yardımcı olan hocam Prof. Mehmet KAVUKÇU' ya teşekkürü bir borç bilirim. Özellikle Yüksek Lisans Tezimin konusunun belirlenmesinde ve olgunlaşmasında özgün fikirleriyle bana yardımcı olan danışman hocam, Yrd. Doç. Evren KAVUKÇU' ya teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olan her türlü fedakârlık ile desteklerini esirgemeyen annem ve kardeşlerime ayrı ayrı teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum - 2017

Betül GÜLEÇ

GİRİŞ

Soyut sanat, resimlerde kullanılan biçimlerden uzak, herhangi bir nesneye benzetmek amacı gütmeyen kullanılan renk, ton, boyut gibi öğelerle doğadaki nesnelerin giderek arıtılması genelleştirilmesi ile elde edilebilir diyebiliriz.

Soyut sanatçıların birçoğu resimlerinde renk, biçim, mekân gibi öğeleri nesnenin insan zihninde çağrıştırdıklarından bağımsız bir şekilde kendi ruhsal yorumlarını ortaya koymak amacı gütmüşlerdir.

“20.yy başlarında Kandinsky, Mondrian ve Maleviç gibi sanatçıların doğadan yola çıkarak tümüyle görsel bir anlatıma varmaları çağın sanat değerleri üzerinden etkileyici olmuştur. Yaklaşık 1960'lara değin soyut sanat, sanatın en arı ve üstün bir aşaması olarak yorumlanmıştır.” (Erzen.J.N., 2008:1432).

1940'lerden sonra Op Sanat, Soyut Dışavurumculuk, Minimal Sanat ve Renk Alanı Resmi gibi akımlar doğmuştur.

İkinci Dünya savaşının başlaması ile birlikte Avrupa'dan ABD'ye kaçan sanatçılar, 1940-1942 yılları arasında ABD sanatında bir sentez dönemi başlatırlar.

ABD'nin ilk kez uluslararası düzeye çıkmasına ve dünya sanatını yönlendirmede etkili olmasına, bu sentez dönemi sonucu 1940'ların başlarında ortaya çıkan Soyut Dışavurumculuk akımı neden olmuştur. Dünyaca bilinen ilk Amerikan sanatı olan Soyut Dışavurumculuk akımı New York Ekolü olarak da tanınmıştır. Bu akım önceleri büyük ölçüde Sürrealizm'in, Konstrüktivizm'in, Yeni Plastisizm'in ve Suprematizm'in etkilerini yansıtmıştır. (<http://blog.kavrakoglu.com/tag/soyut-disavurumculuk/>).

Soyut Dışavurumculuk akımı, toplumsal sorunlar ile sanatçıların, Avrupa'dan ABD'ye göç etmesi, dönemin insan üzerine baskısı ve olumsuz etkisi ile ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Soyut Dışavurumculuk akımının sanatçıları da yaşanan bu olumsuz etkilere rağmen kendilerine özgü yorumlamaları ve sanata ilkleri kazandırmaları ile günümüze kadar etkilerini ulaştırmışlardır. Minimalistler için sanat, ne görüyorsan odur ve bunun ötesi yoktur. Dışavurumcuların doğaçlama fırça darbelerine yüklediği derin anlamlar karşısında, Minimalistler rasyonel bir tavır olarak, simetri ve düzeni koymuştur.

Duygusal anlamda çok daha anlam yüklü, insanın kendine sakladığı o derin öznel duyguları, resimlerine, performanslarına taşıyan, Soyut Dışavurumcu sanatçıları bir

anlamda izleyicilerin duygularının da yansıması olmuştur. Toplumsal sorunların yaşandığı, İkinci dünya savaşının insanlar üzerindeki yıkıcı etkisi, sanatçılar tarafından dışavurumcu tepkiler ile hissedilmiştir. Böylece Soyut Dışavurumculuk akımı, ABD'nin sanatta uluslararası bir ivme kazanmasına neden olmuştur.

Minimalizm akımı, 1950'li yıllarda Soyut Dışavurumculuk akımının gelişmesi olarak ortaya çıksa da yöntem ve tavır olarak Soyut Dışavurumculuk akımına karşıdır. Minimalizm akımı, Soyut Dışavurumculuğun büyük bir kısmını, sanat dilinin dolaysızlığını ve çarpıcılığını sürdürmüştür. Buna rağmen Minimalizm akımı, mantıklı ve kavramsal yöntemiyle, raslantısallıktan uzaklığıyla ve nesnelliği ile Soyut Dışavurumculuğa karşı bir anlayıştır. Minimal sanatın yalın düşünsel ve mimarlıkla bütünleşen görünümü ise, Soyut Dışavurumculuk akımından sonra ortaya çıkan Ard Ressaymca Soyutlama akımının ardından ortaya çıkmıştır. Bu akım ise, leke ve renk birimlerini tek bir alanda büyütüp anlatımcılığı ve içeriği yok etmiştir. (Erzen J.N., 2008).

Minimalizm akımı, Soyut Dışavurumculuk akımının aksine o derin öznel anlamların olmadığı, raslantısallıktan uzak, simetri ve düzenin olduğu, görünenin dışında bir sanatın olmadığı iddiası ile çalışmalar yapmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOYUT DIŞAVURUMCULUĞUN DERİN ÖZNELİĞİ

Soyut sanatın gelişmesi 20. yy' da olmuştur. 1906'da Cezanne'nin yaptığı "St. Victoire Dağı" resmi, fırça darbeleri ve renk alanları ile Kübizme ve giderek Geometrik Soyutlamaya yol açmıştır. Cezanne'nin dile getirdiği doğayı silindir, küre ve koni gibi şekillerle ele alınma düşüncesi Cezanne'den sonra gelen çoğu sanatçı için kaynak olmuştur.

"Çağdaş geometrik soyut sanatların başına Cezanne'ı koymak gerektiğini hatta soyut resmin babası olarak görülebileceği ifade edilebilmektedir. Cezanne çağının yapısını doğru tahlil etmişti. Bu doğru tahlil bizim onu soyut sanatın babası olarak kabul edebileceğimiz düşüncesine taşıdı." (Kavukcu, 2012:88)

Avrupa' da ise Kandinsky'nin manzara resimlerindeki serbest renkçi soyutlamaları ise Anlatımcı Soyut resmin (Lirik Soyutlama) ilk örnekleridir. 1910'lardan sonra ise, soyut anlatımda; Kübizm, Geometrik Soyutlama, Gerçeküstücülük, Dadacılık, De Stijl, Süprematizm gibi farklı soyut yaklaşımlar gelişmiştir. 1940'lardan sonra ise; Soyut Dışavurumculuk, Minimal Sanat, Renk Alanı Resmi gibi akımlar doğmuştur. (Erzen J.N., 2008)

1940'lı yıllarda İkinci Dünya Savaşı nedeniyle Avrupa'dan kaçan birçok sanatçı New York'ta toplanmış ve Amerikan sanat çevreleriyle sanatçılarını, eserleri ve yazılarıyla büyük çapta ve heyecan yaratan bir şekilde etkilemişlerdir. Bu yabancı sanatçılardan Fransız Marcel Duchamp ve Fernand Leger, Alman Hans Hofmann ve Hollandalı Piet Mondrian gibi isimler, özellikle ABD'de büyük yankı uyandırmışlardır. New York, Batı Avrupa'dan taşınan eserlerle zenginleşmiş müzeleri ve uluslararası tanınmaya başlayan sanatçılarıyla dünyanın yeni sanat merkezi olmaya başlamıştır. (Turani, 2011).

Sanatın Paristen New York'a kayması sadece New York modern sanatın baş piyasası haline geldiği için değil, en yeni düşüncelerin ve enerjilerin orada olması ve sanatçıların da daha çok kendine güven hissetmesinden kaynaklanır. (Guilbaut, 2009:23).

Almanya'dan ABD'ye 1932'de göç eden,1934't New York'ta kendi adını verdiği özel sanat akademisi olan Hofmann, ilk kuşak Soyut Dışavurumcular üzerinde sanatçı ve eğitici olarak büyük bir etkiye sahiptir. Öyle ki Amerikan Soyut Dışavurumculuğu'nun kuramcısı olan Clement Greenberg onu “Zamanımızın en önemli zaman eğitmeni, resimsel devrimi Mondrian' dan, Kandinsky'den, Lhote' tan, Ozanfant'dan daha iyi anlamış bir sanatçı” olarak nitelendirdiğini belirtmiştir. Amerikan Soyut Dışavurumculuğu'nun New York olarak adlandırılan ressamlar gurubunun gelişiminde Avrupalı sanatçıların etkisi büyüktür. (Antmen, 2008).

Avrupalı Sanatçılarla birlikte Amerikan Sanatı anlayışında, 1945 yılından itibaren Varoluşçuluğun, Sartre, Kafka ve Heidegger'in yapıtlarının İngilizce' ye çevrilmesinin de çok önemli bir etkisi olmuştur. Varoluşçu yazarlar üzerinde etkisi olan Sartre'ın ölüm, iflas ve korku ile derin düşünceleri, endişe ve belirsizlik üzerine yoğunlaşması Amerikan Sanatının da bakış açısında etkili olmuştur. Sartre'a göre insan önce var olur ve kendisini yalnızca kendisi tanımlayabilir. 1947'de aynı şekilde Harold Rosenberg' de her bir sanatçının “yalnızca kendi kendini, kendi gerçeğini inşa ettiğini ve ölümcül bir şekilde bunun farkında olduğunu” söyler. 1951 yılında Motherwell'de diğer varoluşçularla benzer olarak, Soyut Dışavurumculuğu “Asi, bireyselci, duyarlı, alışılmışın dışında, irkitici... bu davranış, evrendeki huzursuzluk duygusundan kaynaklanmaktadır... Hissedilmiş deneyime gereksinim vardır” demiştir. (Fineberg, 2014:36)

Sanat düşünürü Sartre'ın de dediği gibi korku, iflas, ölüm, endişe insanların varoluşunu ve kendini ifade edişini etkiler. Motherwell' inde evrendeki huzursuzluğun bir yansıması olarak gördüğü Soyut Dışavurumculuk akımı sanatçılarında bu etkiye sahip olduğu ve kendilerine özgü yorumları ile izleyicilerine de bunu yansıttıkları görülür.

Genel olarak da bilindiği üzere Soyut Dışavurumculuk akımı İkinci Dünya savaşının insanda oluşturduğu olumsuz etkilerden doğmuş, soğuk savaş döneminde olgunluğuna ulaşmıştır. Özgürlüğün ve insan ırkının yok olma olasılığı ve tehlikesi ile yüzleşen sanatçılar, hem bu meseleleri ele almış hem de kendi özgürlüklerinin engellenmemesi için harekete geçmişlerdir.

Soyut Dışavurumculuk akımına ABD'ye göç eden Sürrealistlerin de etkisi olmuştur. Ancak hiçbir zaman Soyut Dışavurumculuğun düzenli bir programı olmamıştır. Soyut Dışavurumcu sanatçılar bütünüyle kişisel üsluplara sahiplerdir. Sanatsal yaratıcılığın başkenti olarak bilinen Paris'in yerini New York almıştır. Döneminin en iyi sanatçılarından biri olan Rothko'nun incelikle ayarlanmış renk alanları, kusursuz bir özgürlüğü yansıtmıştır. Pollock ve Motherwell gibi sanatçılar, evrensel ve en derin insani duyguları, endişeleri kendi yorumlarıyla değiştirdikleri figüratif imgelere dönüştürmüşlerdir. Bunun yanı sıra anlatım biçimlerini salt veya zıt renklerle ifade etmeye çalışmışlardır. Soyut dışavurumcu eserler genel olarak anlaşılmaktan öte sezgisel olarak hissedilebilir. Soyut Dışavurumcu sanatçıların yapıtlarını, iç gözleme dayalı, bireysel eylemlerin sonucu olarak görmüşlerdir.

Soyut Dışavurumcu sanatçılar kendi 'ben'ini ifade etmektedirler. Aynı zamanda sanatçının içsel coşkusu ifade etme kaygısı ile fırça darbelerine ve renk alanlarına başvurmuşlardır. Soyut dışavurumcu sanatçılar içerikle ilgili bütün kaygılardan sıyrılarak ve biçimi, rengi öne çıkararak sanatsal anlayışlarını ifade etmişlerdir.

Soyut dışavurumcu sanatçılar için aslolan, derin insanı duygular, endişe ve bazen korkunun barındığı duyguları kişisel izlenimleriyle yansıtmaktır. Sanatçının psikolojik durumunu dolaysız olarak ifade etmesi de başlı başına dışavurumcu bir içeriktir.

Aslında bu durum Amerikan hükümetinde istediği bir durumdur. İkinci Dünya savaşının etkilerinin yok edilmesi insanları toplumsal olaylara ilgisizleştirmek ve tepkisizleştirmek için Soyut dışavurumculuğu yüceltmıştır. Çünkü bu akım sanatçının psikolojik durumunu yansıtmayı amaçlar. Sadece sanatçının ruh durumunun yansıması olarak bir anlamda bireyci bir sanat akımı olarak da karşımıza çıkar. Buda odakları başka yöne çekerek savaşın olumsuz etkisini hafifletme amaçlı olabilir.

Amerikan hükümetinin hedefi, sanat ve kültürü birleştirici ve uzlaştırıcı bir etki olarak kullanmaktır. Bunun için ülke modernist bir avangardı kaldırabilecek hale gelmeden önce, bir sanat bilinci geliştirme çabasına girmiştir. Bu bilinci oluşturma amacı ile Chicago Üniversitesi'nde yapılan bir panelde " Sanat ve Savaşın Dünyamız" adlı bir tartışma gerçekleştirmiştir. Geçen diyaloglar arasında:

Fadıman: “Sanatın değerini bilmek, peşinde koştığımız psikolojik birliği sağlamanın bir yoludur.”

Wirth: “Sanat sadece güzel bir şey değildir, sanat insanca bir anlatımın dışavurumudur.”
Demiştir. (Guilbaut, 2009:75)

“Soyut Dışavurumcu yapıtlarda;

Bilinçaltını özgürleştirerek, bilinçaltını ortaya çıkaran,

Resim yüzeylerinin odaksızlaştığı,

Perspektifsiz bir mekan sunan,

Biçimlerin arka planla bütünleştiği,

Dışavurumcu sanatçının hareketleriyle, kullandığı malzeme ile, özel fırça vuruşlarıyla kendini ortaya koyduğu,

Düşüncesi ile kendini kanıtladığı,

Sanatçının özel dünyasının önemli olduğu,

Dış dünya ile ilişkisi kopuk bir akımdı.” (<http://blog.kavrakoglu.com/tag/soyut-disavurumculuk/>).

Soyut Dışavurumculuk cesur, iddialı ve sorgulayıcıdır. Soyut Dışavurumcu sanatçılarının büyük tuvaleri, izleyicilerine evren hissi vererek, tuvalerin içine çekmiştir. Pollock’un akıtma tekniği, Still’in kalın, renk blokları ve Rothko’nun ince renk katmanlarında olsun, doku büyük önem taşır.

“Soyut dışavurumculuk sanatçılarının eserleri bu anlamda göz kamaştırıcıdır. Fakat Rothko; “... eğer sadece renk ilişkilerinden etkileniyorsanız esas meseleyi kaçırıyorsunuzdur... Ben sadece temel insani duyguları araştırmakla ilgileniyorum” dediği zaman aslında hepsi adına konuşmuştur. (Cuming, 2006: 413).

Çünkü Rothko gibi diğer Soyut Dışavurumculuk sanatçıları da, insani duyguları ve öznelliği ön planda tutmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında egemen üslubu haline gelen Amerikan Soyut Dışavurumculuğu, aslında savaş öncesindeki çeşitli modern sanat akımlarının mirasçısıdır. Kandinsky ’nin soyut dışavurumculuğunu, Matisse’nin saf renk alanlarını, Miro’nun organik formlarını Van Gogh’un ham dışavurumculuğunu bünyesinde barındıran Amerikan Soyut Dışavurumculuğu, öte yandan kendine özgü özellikleriyle ve insani duyguları öne çıkarmasıyla, toplumsal olayların insan üzerinde bıraktığı

etkileri yansıtmasıyla tamamen farklıdır. Hofmann'ın derslerinde aktardığı, resimsel espasın bir renk ve biçim bütünlüğüne kavuşması yönündeki sözleri, Amerikan Soyut Dışavurumcuların ortak özelliği olan resimsel 'bütünselliğin' yakalanmasına ve tamamen Amerikan resmine özgü olan farklı bir kompozisyon anlayışına yol açmıştır. Kompozisyonu oluşturan öğelerin birbirleriyle ilişkisine değil, tuval yüzeyini kaplayan dinamik ya da durağan boyasal alanın bir bütün olarak algılanmasına yol açan bu tür kompozisyon anlayışı, Soyut Dışavurumculuk akımını oluşturan sanatçıların her birinin kendi özgün resimsel diline karşın paylaşılan bir özelliktir. Tercih edilen büyük boyutlar da Amerikan resminin başlıca özellikleri arasında sayılmıştır. (Antmen,2008).

Alain Badiou'nun da dediği gibi:

“Sanatın öznesi nedir? Bu hem çok önemli, hem de çok eski bir tartışma. [...] Sanatın öznesi sanatçı değildir. [...] “Sanatçı” sanat için bir zorunluluktur, ama öznel bir zorunluluk değildir. [...] Sanatın öznel varoluşu sanat eserleridir, başka birşey değil [...] Sanatçı sanatın öznel faili değildir. Sanatçı aynı zamanda, sonunda sanatta kaybolan şeydir. Ve sanatın etiği, bu kayboluşu kabul etmektir.” (Artun, 2010:359).

Lester Longman'ın da dediği gibi:

“Şimdi sanatçılar Amerikan ortamını yabancı etki korkusu olmaksızın yorumluyorlar, manevi tasarılarımızı ritüele dönüştüren yeni formları biçimlendirmeye uğraşıyorlar dürüstlük ve özgüvenle. Amerikan resmi hiç bu kadar güçlü, verimli ya da etkileyici olmamıştı.”(Guilbaut, 2009:148).

1.1. AKSİYON RESMİ JACKSON POLLOCK

*“Resim bir var oluş halidir. Resim kendini keşfetmektir.
Her iyi ressam olduğu şeyi resmeder. Ben resmimin
içindeyken ne yaptığımın farkında olmuyorum”*

Jackson Pollock

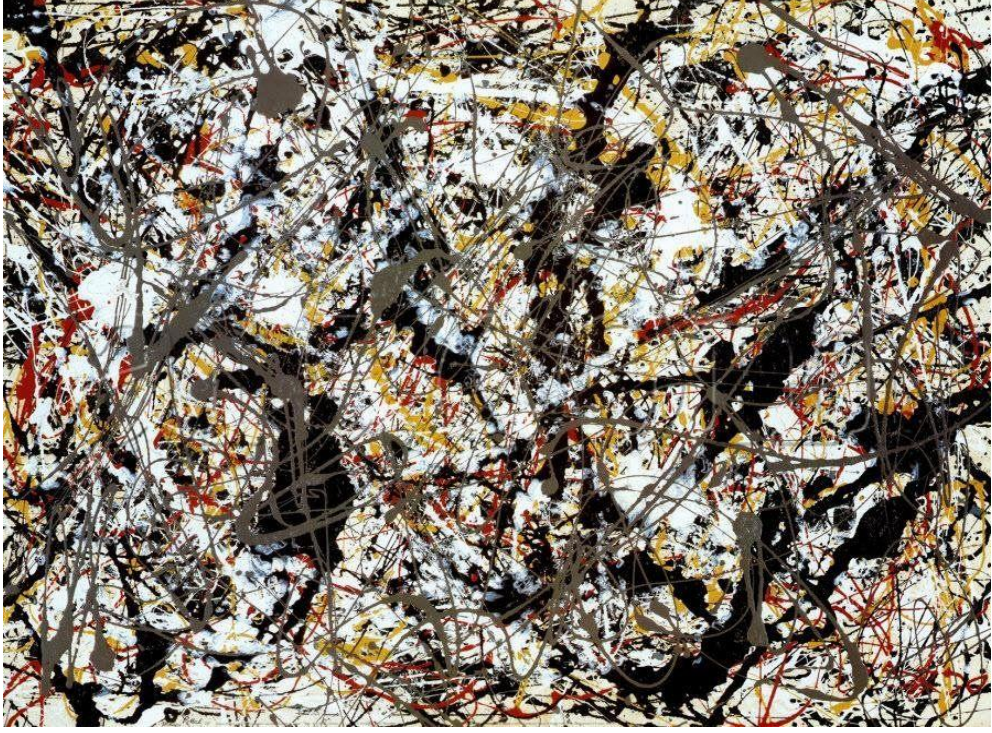
(Cumming, 2006:410).

Jackson Pollock (1912-56) ; Amerikalı ressam, Soyut Dışavurumculuk akımının en önemli sanatçılarından biridir. İlk dönem resimlerini 1930'lu yıllarda yerel

ressam olan Benton etkisi ile yapan Pollock, o dönemde New York Art Students League Okulu'nda Thomas Hart Benton'ın öğrencisidir. Aynı yıllar da, federal sanat projesinde çalışmıştır. İnsanların iç dünyasına ve bilinçaltına ilgisi olan Pollock, Jung ekolü kurucusu Carl Gustav Jung ile görüşüp tedavi görmeye ve aynı zamanda gerçeküstücülük akımına yönelmeye başlamıştır. Öğretisi, analitik ruh bilim ya da kompleks ruh bilim okulu adıyla anılan Carl Gustav Jung (1875-1961), insanın ruhsal karakterini yaşama içgüdüsünün belirlediğini savunur. Tıp kuramının kurucusu olan Jung, yaşama enerjisinin içe ya da dışa dönük oluşuyla insan tiplerini ikiye ayırmıştır. (<http://www.arakatsanat.com/abdnin-sanat-dehasi-jackson-pollock/>)

Ünlü düşünür Jung gibi Pollock, mistik öğelere önem veren ve ortaklaşa bir bilinçaltı kavramının olduğuna inanan bir düşünceye sahip olup bunu da resimlerine yansıtmıştır. Bilinçaltı olgusuna ve gerçeküstücülük akımına yönelen Pollock, 1940'lı yılların başında soyut çalışmalar yapmıştır. Soyut çalışmalarını akıtmalar ile yapan Pollock, adeta bir performans gerçekleştirir gibi yere serdiği tuval yüzeyini doku etkileri vererek, ritmik hareketler ile boyayı akıtarak yüzeyi kaplayan sanatçı bütünsel bir algı oluşturmuştur. Bilinen kompozisyon anlayışını terk eden Pollock kendine özgü çalışmalar yaparak, Amerikan resminin özelliği olan “bütüncül” etkiye de önem verip çalışmalarını bu etkiyi benimseyerek yapmıştır. Pollock resimlerdeki simgelerden kopmuş, yere serdiği tuvalerde etrafında dolaşarak, kendi belirlediği ölçülerde boyaları serpererek resmini adeta bir beden diline dönüştürmüştür. Ona göre resim; yaşayan, kendi dili olan ve boyaların birbiriyle kaynaşıp bir bütün oluşturmasıdır. Soyut dışavurumcu akımının öncülerinden olan Pollock “Aksiyon Resminin de” öncüsü olup, resimlerini bir eyleme dönüştürmüştür. (Antmen, 2008).

Aynı zamanda bir ilk olan Dripping (damlatma), Pollock tarafından bulunan bir resim tekniğidir. Bu teknikte fırça tuvale değmez boya seri hareketlerle fırlatılır. Pollock kullandığı All-over painting tekniği ile kompozisyonlarında bir ağırlık noktası olmadan resmin tüm yüzeyini boya ile kaplamıştır. Tuval yere serilir ve böylece sanatçı tablonun her yerini kapsayacak şekilde etrafını dolaşarak yapar. Pollock'un deyimiyle;

Resim 1.1. Jackson Pollock, Resim, 1948. Kâğıt üzerine yağlıboya, 57x78 cm, The Museum Of Modern Art, New York.

“Resminin içindeyken, ne yaptığının farkında değilim. Ne yapmış olduğumu görebilmem ancak bir çeşit yaptığını fark etme döneminden sonra mümkündür. Değişiklikler yapmaktan, simgeleri bozmaktan vs. korkmam; çünkü resmin kendisine özgü bir yaşamı vardır. Ben bu yaşamın ortaya çıkması yolunda çaba harcarım. Yalnızca resimle olan ilintimi kopardığım takdirde sonuç anlamsızlaşır. İlintim sürdükçe saf bir uyum, kolay bir alış-veriş söz konusudur ve iyi bir resim ortaya çıkar.” (Lynton, 1982:235).

“Jackson Pollock, savaş sonrası resminde kesinlikle birinci sınıf bir yıldızdır. Pollock'ta resim, patlama, dış dünyanın tam parçalanışı, aynı zamanda bir renk ve biçimsizleştirme eksikliğidir.” (Ragon, 2009:160).

Jackson Pollock akıtmalarını Ocak 1948'de ilk kez sergiledi. Pollock'un akıtmalarındaki eylemi, dışavurumculuk akımı dışındakileri de etkilemiş ve bu yeni sanatı anlamalarına yol açmıştır. Pollock, akıtmalarını yere serdiği o büyük tuvaler üzerine bir teneke kutudan ya da iyi bir ölçekten boyayı damlatarak yapıyordu. Resim yapılan yüzey göz, el ve boya birbiriyle öyle kaynaşma halindedir ki bu da Pollock'un resimlerini âdeta eyleme dönüştürmüştür. Pollock'un akıtmalarını gören birçok genç ressam, değişik yöntemlerle boyayı kullanarak, duygularını ifade edebilmenin yollarını aradılar.

Resim 1.2. Jackson Pollock Çalışırken 1951. Fotoğraf: Hans, Namuth.

“Pollock’un resimleri düşünsel, yaratıcı ve çekiciydi. Eleştirmen Harold Rosenberg, 1952’de Pollock’un yöntemini Action Painting – Eylem (Aksiyon) resmi diye adlandırmıştır.

Dönemin sanat eleştirmeni Harold Rosenberg, Art News’un 1952 Aralık sayısında, “Tuval her şeyden önce ressamların çalışmasında bir aksiyon alanı” olduğunu yazıyor ve 1952’de Action painting, yani “Eylem Resmi” olarak adlandırdığı bu anlayışın, Amerikan Soyut-Ekspresyonizminin bir yan kolu olduğuna değiniyordu.” (Turani, 2011:706).

Pollock resimlerindeki simgelerden kopmuş, yere serdiği tuvalerde etrafında dolaşarak, kendi belirlediği ölçülerde boya serip resmini adeta bir beden diline dönüştürmüştür.

Pollock’un öncüsü olduğu ‘Aksiyon Resmi’ ve Dripping tekniği onun kendine özgü bir tarzının olduğunun da kanıtıdır. Pollock’un beden dili ile yaptığı akıtmaları kendi kadar, izleyicilerine de heyecan katar.

Sartre’ın Varlık ve Hiçlikte ifade ettiği gibi birinin varoluşunu gerçekleştirme düşüncesi, Pollock’un tasarlamadan resmetme eylemi üzerine ısrarla duruşuna paralellik

gösterir. Sartre' ye göre Aksiyon Ressamı olan Pollock'un resmetme eylemi onun varoluşunu gerçekleştirme çabasında olduğunu gösterir. (Fineberg, 2014).

1.2. SİYAH BEYAZ İMGE: FRANZ KLİNE

Franz Kline, (1910-1962) ABD'li ressam gençliğinde peyzaj yapan ve sonrasında madencilerin yoğun siyah çevresinden etkilenip, siyah büyük lekeleri ile soyut dışa vurumculuğa yönelmiştir.

Franz Klein' in resimlerindeki kalın fırça darbeleri, çocukken hızla giden trenleri izlemekten çok hoşlanmasından ve bıraktığı etkilerden kaynaklanmaktadır. Resimleri hızlı ve çalımli darbelerle siyahı beyazla keser ve formlardan daha çok devinim ve ağırlıkla ilgilidir. (Fineberg, 2014).

Beyaz zeminler üzerine çok kalın fırçalarla sürülmüş siyah biçimler ile oluşan soyut resimleri, ilk bakışta büyütülmüş Çin kaligrafisini andırır. Siyah beyaz eskizlerinden birini projektörle büyütüp çizgilerinde etkili bölgeler keşfettikten sonra bunları badana fırçaları ile büyük tuvalerde denemiştir. O dönem için fazlasıyla kendine özgü işlerdir. Pollock ve Kooning'in çalışmaları onu etkilemiş olmasına rağmen, Kline'i Pollock ve Kooning'den ayıran şey, kompozisyonlarının renksiz ve sade olmasıdır. Aynı zamanda Kline' nin yapıtının, beyaz zemin üzerine yaptığı kalın siyah biçimleri daha kararlı ve kontrollü bir görünüm oluşturur.

Resim 1.3. Franz Kline, New York, 1953. Tuval üzerine yağlıboya, 201x128 cm.

Kompozisyonlarını önceden çalışıp fırça izlerini oldukça dikkatli yerleştirmiştir. Buda onun spontan olmadığını bir göstergesidir. Kline'nin yapıtları beyinsel ve duygusal uyum içinde, iyi dengelenmiş kendine özgü resimlerdir.

Klein'in, beyaz zemin üzerine büyük boyutlu siyah fırça darbeleri çok karakteristiktir. Çocukluktan kalma hız ve tren merakını, çalışmalarındaki fırça darbelerinde hissettirmiştir. Klein'in kendi ruh halini ve iç gözleme dayalı yapıtlarını izleyicisine yansıtmıştır.

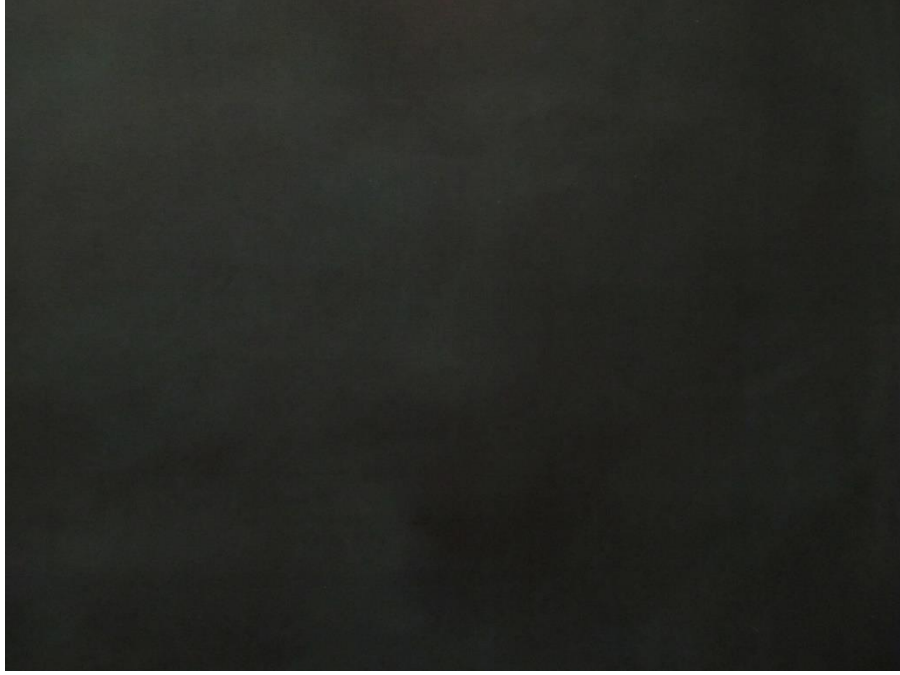

Resim 1.4. Franz Kline, Los Angeles Eyalet Sanat Müzesi, 1948-60. Tuval üzerine yağlıboya.

1.3. BOYASAL ALAN RESMİ: MARK ROTHKO

Mark Rothko (1903-70); Rus asıllı Amerikalı ressam, Soyut Dışavurumculuk akımının ve Boyasal Alan Resmi'nin en önemli figürlerindendir. New York Art Students League Okulu'nda eğitim gören Rothko, Dışavurumculuk ve Gerçeküstücülük etkili ilk dönem eserlerinin ardından soyut resme yönelmiş, 1947'den itibaren özgün üslubunu oluşturmaya başlamıştır. Rengi önemli bir ifade aracı olarak kullandığı resimlerinde geniş boyasal alanlara yer veren Rothko, soyut resimlerinin 'soyut' olduğunu kabul etmeyerek acı, haz, keder gibi duyguların somut bir ifadesi olduğunda ısrar etmiştir. Sanatçının deyiimiyle;

“ Benim resimlerim gerçekte birer dramdır; her bir şekil, bu dramı sahneleyen birer oyuncudur. Utanıp sıkılmadan her türlü hareketi dramatik olarak ifade edebilen oyuculara olan gereksinimden yola çıkarak şekillenmişlerdir.” (Antmen, 2008:156).

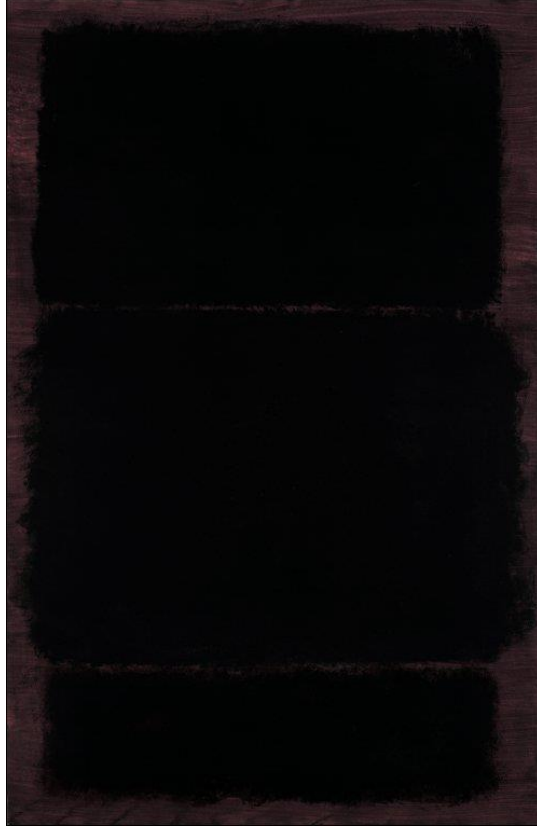

Resim 1.5. Mark Rothko, Defnetme, 1946. Tuval üzerine yağlıboya, 58.4x101.6 cm.

Mark Rothko, sadece kendisinin renklendirebileceği resimlerinde tek renge boyadığı tuvali; iki veya üç dikdörtgene ayırmış, bu dikdörtgenlerin içine farklı renklerde, dış çizgileri olmayan, zemin içinde eriyen, küçük dikdörtgenimsi biçimler yerleştirmiştir. Bu yüzden biçimler giderek büyümüş, ana dikdörtgeni doldurmaya başlamıştır. Rothko, sıra dışı renk birliktelikleri illede karmaşık dokuların olduğu resimlerinde ince anlam katmanları gizlemiştir.

Rengin farklı tonlarında ruh halini açığa vuran Rothko, kendine rehberlik eden Nietzsche'nin, 'Trajedinin doğuşu' adlı kitabı ile Mitoloji ve ruhsal düşünceden etkilenmiştir. Böylece kendi eserlerinin "trajedi, kendinden geçme ve kaçınılmaz son " hakkında olduğunu söylemiştir. Aynı zamanda kendini efsane üreticisi olarak tanımlamıştır. (Fineberg, 2014).

Sanatçının Başyapıtları olarak nitelendirdiği 1967-69 tarihli resimler dizisi, Teksas'ta Rothko Şapeli olarak bilinen küçük kilisede yer almaktadır. Bir enstitü olarak Rothko Şapeli bugün hem müze hem toplantı hem de gösteri amaçlı programlar için kullanılmaktadır.

Resim 1.6. Mark Rothko, Başlıksız, 1969. Tuval üzerine akrilik, 2.34x2.01 m.

Mark Rothko, simetrik olarak biri diğerinin üstüne kümelenmiş dikdörtgen renk bulutlarının soft olarak tanımlandığı bir resim formatı geliştirir. Bu tek tip dikdörtgenler, neredeyse bir kenardan diğer kenara, tuvali enlemesine doldurur. Aynı formlar, aşağıda ve yukarıda da resmin sınırına doğru basınç yapar. Bu, temel duyguları, maksimum etkinlikle uyandırmak için oluşturulmuş, henüz başlangıç aşamasında görsel bir dil yetisidir. Rothko, kendi sözcükleriyle bu formatı, “Deneyimleyebildiğim kadarıyla insan dramı, insanın duygu ve heyecanları ile başa çıkmak” için, bitmez tükenmez bir yapı olarak görür ve geç dönem üç mural dizisi dışında, 1970’deki ölümüne dek yalnızca bu formatta çalışır. (Fineberg, 2014).

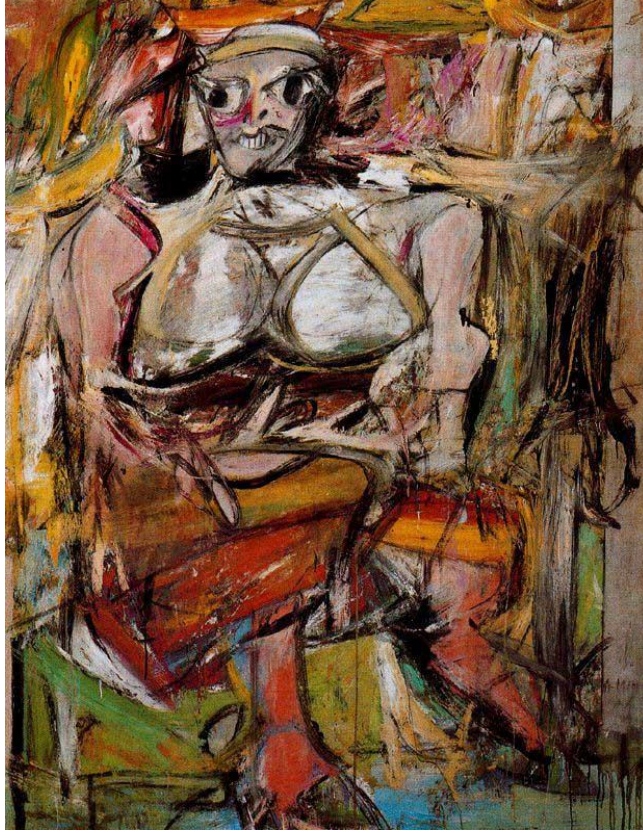
“...Öte yandan kendi deyimiyle “ölümle açıkça ilgilenmesinin,” çalışmalarına nüfus ettiği ve kendisinin “bütün bir sanatın, ölümlülüğün ipuçlarıyla bağlantılı olduğuna,” inandığı ölçüde, Rothko’nun soyut pentürü, Defnetme ve pieta temalarıyla olduğu kadar, Yunan trajedisine de manevi bir bağ taşımaya sürdürür. (Fineberg, 2014:105).

Rothko, objenin bütün yansımalarını, trajik bir sessizlik yaratmak için ortadan kaldırmıştır. Rothko, kendisinin Amerika’daki en şidetli resimleri yaptığını söylerken,

Robert Motherwell'in Rothko'yu, 'kimi zaman infilak eden, bütünüyle akıl dışı, kaynayan bir öfke kazanına' benzetmesine katılmamak mümkün değildir. Aynı zamanda William Rubin'in vurguladığı gibi, "Rothko'nun resimleri, kimi zaman faal bir volkan gibi gürlere ve koku salar" demiştir. Rothko, deneyimleri kısıtlayan, evrensel resmi sıradanlaştıran, formları reddetmektedir. Kendisinin de söylediği gibi ölümle ilgilenmesi çalışmalarını da etkilemiştir. Ruh halini böylesine açığa vuran Rothko, 1967'de derin bir melankoliye kapılır ve sağlık durumu kötüye gider. Ruh hali de durmaksızın kötüye giden Rothko, yaşamına (1970) intiharla son vermiştir. (Fineberg,2014).

1.4. WİLLEM DE KOONING

Amerikan Soyut Dışavurumculuk akımının bir diğer önemli sanatçısı olan Willem de Kooning, (1904-1997) Hollanda doğumlu bir sanatçıdır. Daha on iki yaşındayken okulu bırakıp bir ressamın yanına resim öğrenmek için çırak olarak girmiş, aynı zamanda Rotterdam Akademisinin akşam kurslarına katılmıştır. Daha o yaşlarda hocalarından biri onu "De Stijl" prensiplerine yöneltmiştir. Bir yıl Belçika'da kalan Kooning, arada Felemenk ekspresyonistlerinin sonradan onu etkisi altında bırakacak eserlerini görmüştür. 1926'da da ABD'ye göç etmiş ve orada, 1934'te de ilk soyut çalışmalarını gerçekleştirmiştir. İlk sergisi 1948'de New York'ta düzenlenen Kooning' in eserleri, 1951'de New York Museum of Modern Art'ta "Amerika'da soyut resim ve heykel" sergisinde (Abstract Painting and Sculpture in America) ve 1952'de Pariste Galerie de Fransa da açılan "Amerikan Resmi Üzerine Bakışlar" (Regards Surla Deinture American) adlı sergide yer almıştır. 1950 sonlarında İstanbul'a gelen sanatçı, Amerika'daki Soyut-Ekspresyonizmin önemli bir sanatçısı olarak kabul edilmiştir. (Turani, 2011:706)

Resim 1.7. Willem de Kooning, Kadın 1, 1950-52. Tuval üzerine yağlıboya, 193x147 cm.

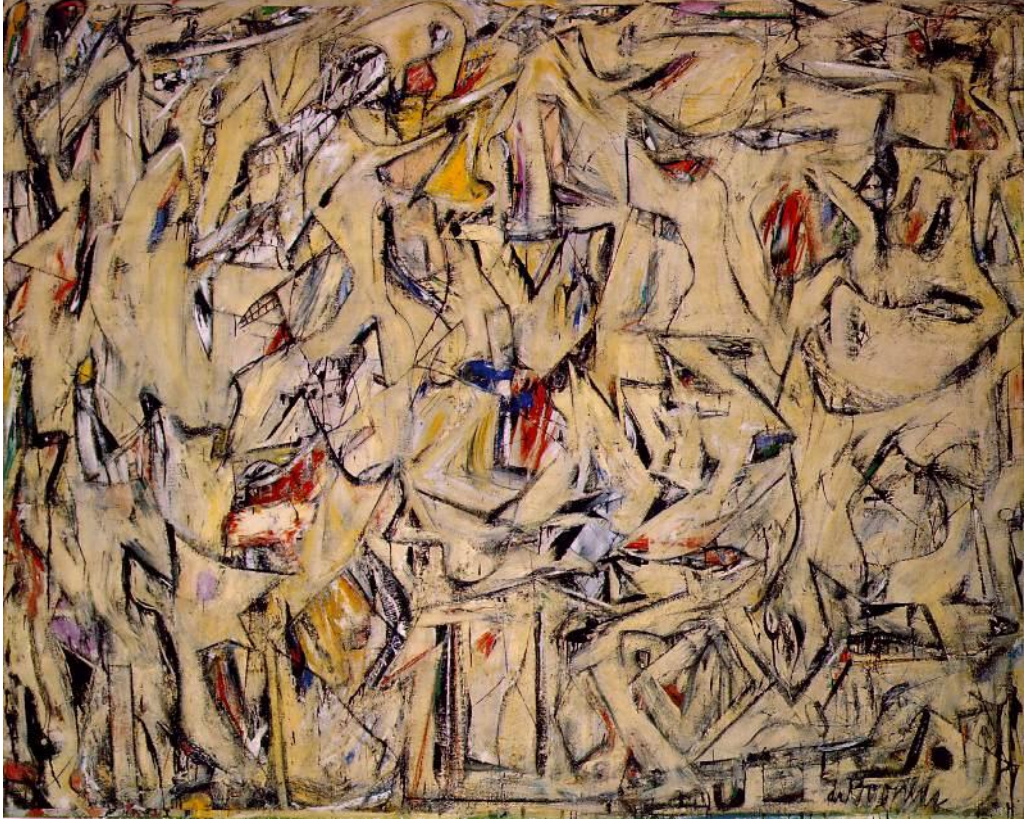
1940'lı yıllarda 'Kadın 1' resmi ile dikkatleri üzerine çeken Willem de Kooning fırça izleriyle dışavurumsal bir etkiyi vurgulamıştır. Kooning, vahşi görünümlü kadınlara yer verdiği altı resimden biri olan 'Kadın 1' resminde; hızlı ve kesik kesik fırça darbelerini kullanmıştır. Kooning, bu hareketli fırça darbeleriyle, bilinç dışındaki temel gerçekleri dışavurabileceğine inanıyordu.

De Kooning'in "Kadın" resimlerinin esin kaynağı konusunda çok fazla spekülasyon vardır. Thomas Hess, de Koning'in sert, şirret, analıkla hiç alakası olmayan annesinin bu "canavar" dişiler için prototip oluşturduğunu düşünmektedir. (Fineberg, 2014:83-85).

De Kooning'in 1961'de yaptığı kadın resimlerinin en basit karakalem desenleri bile şehvet yansıtır ve daha açıkçası cinsel niteliklidir.

Kooning'in "kadın" çalışmaları, bitmiş bir resmi değil de, bir problemi anlatmaya çalışırken durdurulmuş bir an duygusu taşımaktadır.

Aksiyon ressamı Kooning, 1950’de yaptığı ‘Kazı’ resminde diğer Soyut Dışavurumcu sanatçılar gibi büyük boyutlu çalışmış ve kendi resimsel üslubunu yansıtmıştır.

Resim 1.8. Willem de Kooning, Kazı (Excavation), 1950. Tuval üzerine yağlıboya, 2.05x2.54m.

“... “Kazı” ölçeğin ve formların metamorfozu, New York kentinde, de Kooning’in deyişle işlek “iç çevre” deki izlenimlerin karmaşık ve rastgele katmanlaşması dolayısıyla meydana gelir. (Fineberg, 2014:83).

Kooning ‘Kazı’sı formların biçimlerin oluşturduğu bir resim gibi görünsede ilk bakışta, formların art arda soyutlaştığı ve bir kaç biçim dışında tamamıyla soyut olarak resmettiği görülmüştür.

“... De Kooning, resimle ilgili olarak şu açıklamada bulunur: “ Karemsi görünüm, bana sıradan bir boyut duygusu veriyor. Büyük resim yapmayı seviyorum böylece yapıt daha anlamlı hale geliyor... daha küçük görünüyor.” (Fineberg, 2014:83).

Aksiyon resmi kanadında dışavurumcu bir enerjiyle deforme ettiği ve diğer Soyut Dışavurumculuk sanatçıları gibi büyük boyutlu çalışmaları ve farklı fırça izleri, Kooning'in sanat anlayışını yansıtır.

Kooning'in fırça ile yaptığı biçimlemeleri, sonradan Pallock'un resimleriyle birlikte 'Action Painting' olarak adlandırılmıştır. Pollock gibi büyük boyutlu resimler yapan Kooning, çalışmalarını hoyratça ve hızlı boyanmış boya, leke ve çizgilerle soyut bir biçimlemeye dönüştürmüştür. (Turani, 2011).

1.5. ROBERT MOTHERWELL

Robert Motherwell (1915-1991) Amerikan Soyut Empresyonizminin bilinen bir ismidir. Harvard Üniversitesi'nde felsefe New York'ta Columbia üniversitesi 'nde sanat tarihi ve arkeoloji eğitimi gördükten ve sanat alanında amatör çalışmalarından sonra 1938-1939 da Paris ve Londra'ya gitmiş; Paris'te Hayter'den baskı yapmayı öğrenmiştir. Amerikan galerileri ve müzelerinde 1944-1952 yılları arasında eserleri sergilenmiştir. Motherwell'in New York'ta 1951'de düzenlenen "Amerika'da Soyut Resim ve Heykel" sergisinde eserleri yer almıştır. Fransız edebiyatıyla da ilgilenen sanatçı bir yazar olarak ta bilinir. Motherwell;

"...sanat ulusal sınır taşımamalı. Sanatçı eğer, yalnız belli bir ülkeyi etkilemek isterse gerçek bir sanatçı olamaz. İnsan kendi yakın çevresini dışına çıkmazsa kesinlikle genel olarak geçerli olabilecek bir ifadeye varamaz" diyordu. (Turani, 2011:709).

Onun İspanya'yla ilgili siyah boyayla yapılmış büyük yazısal motif oluşturan birçok tablosu, Avrupa müzelerinde de yerini almıştır. Eserlerinde cesurca yapılmış büyük yüzeyli boya katmanı olan kompozisyonları, onun güçlü bir özgünlüğe vardığını göstermiştir.

"Motherwell ve diğer New York Okulu sanatçılarının hepsi, soyutlamalarında, konunun spesifikliğine büyük önem vermişlerdir. Çizimin bu daha büyük versiyonunu resmetmesi aklına geldiğinde Motherwell, "terk edilme, umutsuzluk ve yarımsızlık" metaforlarından söz etmektedir. Resmetme eylemiyle, Sanatçı, bu duyguları, trajik ve evrensel ölçekte şiirsel bir vizyona dönüştürmüştür. Anımsadığına göre: "Daha büyük versiyonunu, - Akşamüstü Saat Beş'te- resmettiğim zaman, sanki bir tapınak keşfetmişim... Harold'unki (possibilities için

yaptığı küçük versiyon), orada, söylemek gerekirse yalnızca bir kameriyeydi. Bunu anlayınca çevresinde aranmaya başladım...” (Fineberg, 2014:75).

Resim 1.9. Robert Motherwell, Akşamüstü Saat Beş'te (At Five in the Afternoon), 1949. Sunta üzerine kazein, 38.1x50.8cm New York.

“Akşam Üstü Saat Beş'te” çalışmasından sonra Motherwell, İspanyol kentlerinin ismiyle adlandırdığı bir dizi çalışma yapmıştır. Bu çalışmalarını beyaz zemin üzerine, çubuk ve oval biçimlerle siyahı kullandığı kompozisyonlarına sonradan ‘İspanyol Cumhuriyeti için Eleji’ başlığını koyup, tek tek numaralandırmıştır.

Sanatçı, büyük boyutlarla yaptığı “Elejiler” adını verdiği resimlerini büyük biçimlerle kompozisyon oluşturarak ve bu biçimlerin içini doldurarak çalışmıştır. Çalışma esnasında oluşan dağınıkları ve kontürları resim sonrasında düzeltmeler yaparak modüle eden Motherwell, kompozisyondaki en yoğun vurguyu buralarla yapmıştır. (Fineberg, 2014)

Resim 1.10. Robert Motherwell, İspanyol Cumhuriyetine Ağıt (no: 34), 1953-54. Tuval üzerine yağlıboya, 203x215 cm.

Yeteneği övülen Motherwell'in Avrupa'da sergileriyle büyük yankı yaptığı literatürde yer almıştır.

Tarih ve Edebiyat gibi kaynaklardan yola çıkan ve figüratif çağrışımlarına rağmen özellikle oval biçimlerin çeşitlemeleri üzerine soyut bir resim dili geliştiren Motherwell, çalışmalarında İspanyol iç savaşı sırasında yaşanan zulümlerin etkisini yansıtır.

Ayrıca Motherwell, siyasal ve toplumsal sorunları göz ardı etmeden sanatına devam ettiği için diğer soyut dışavurumcu sanatçılarından ayrılmıştır. En bilindik işleri, 1940' ların sonlarında başladığı ve 1950' lerin ortalarına kadar sürdürdüğü dizi olan İspanyol ağıtlarıdır.

Toplumsal sorunlara duyarlı olması ile birlikte Pollock'u örnek alan Motherwell 1946'da "Sanat ulusal değildir, sadece bir Amerikan ya da Fransız sanatçısı olmak hiçbir şey olmamaktır; kişinin başlangıçtaki çevresinin üstesinden gelememesi insani olana asla erişememektir." Diyordu. (Guilbaut, 2009:223).

1930'lu yıllarda yaşanan İspanyol iç savaşı sırasında General Francisco liderliğinde isyancı bir grup olan Milliyetçiler, demokratik seçimle ikinci İspanyol

Cumhuriyetine sadık “Cumhuriyetçilere” karşı galip gelmiş ve zulmetmişlerdir. (tr.m.wikipedia.org)

İspanyol şair olan Garcia Lorca'nın, İspanya iç savaşı sırasında Faşistler tarafından katledilmesi, bir adaletsizlik simgesi haline gelmiş ve birçok sanatçı tarafından, İspanya iç savaşı yerleşik kültürel değerlere karşı Modernist yüzleşmeyle özdeşleştirilmiştir. Motherwell'in 'Eleji'lerinin teması unutulamayacak kadar korkunç olan ölümün ısrarcılığıdır. Eleji ağıt anlamına gelir. (Fineberg, 2014).

1.6. HANS HOFMANN

Alman sanatçı Hans Hofmann (1880-1966) İkinci Dünya Savaşı yıllarında birçok ressam gibi ABD ye göç etmiştir. 1934 yılı New York ta kendi adını verdiği bir sanat okulu açmıştır Amerikalı soyut dışavurumcu sanatçıları üzerinde özellikle bir eğitmen olarak, büyük öneme sahiptir. Öyle ki dönemin sanat üslubu olarak nitelediğimiz “soyut dışavurumculuk” terimi, Hans Hofmann 'in New York'ta sergilediği (1946) resimleri üzerine, Amerika'lı sanat eleştirmeni olan Robert Coates tarafından kullanılmıştır.

Hans Hofmann'ın sanatı, artık Kübizm, Fovizm ve Amerikan Soyut Dışavurumculuk' tan oluşan bir birleşimdir. Hofman'ın en çok dikkat ettiği hususlar biçim, renk ve mekân birliğidir.

Resim 1.11. Hans Hofmann, Bird Cage Variation II, 1958. Tuval üzerine yağlıboya.

1958'den başlayarak Hofmann'ın kompozisyonlarında baskın olan dikdörtgenlerle, Sanatçı, izleyiciyi klasik bir binanın planıymışçasına, bir geçit resmi gibi uzamda yönlendirmektedir. İzleyici, uzamları bu tanımlayıcı formlar dolayısıyla keşfetmektedir. Mondrian'ın, dikdörtgenler ile diğer formların karşıtlığı üzerine yazdıkları, Hofmann'a bu dil yetisinin ilgili yanını ve Kandinsky'nin, biri diğerini ele veren uzamsal sistemlerinin, resimsel karmaşık yapısını geliştirmesinde yardımcı olmuştur. Hofmann'ın dikdörtgenlerin yerini değiştirme ve üst üste getirme arasındaki ayrımı – her ikisi de uzamla ilerleme ve gerilemedir- kendine ait “it ve çek” kavramını geliştiren bir ustalıktır. (Fineberg, 2014)

Resim 1.12. Hans Hofmann, The Wind, 1942-1944. Tuval üzerine yağlıboya.

“ Hofman 1962’ de kaleme aldığı bir yazısında şu açıklamada bulunur: “ İşimde nasıl bir yaklaşımım olduğu konusunda sık sık sorgulandım. Bırakın itiraf edeyim: Aklımı ve yapıtımı serbest bıraktım, resim yapma eyleminde hiç bir yabancı hiç bir ortaklığa girmedim. Resim gelişiminin durmaksızın gerektirdiği eylemler bana ilham verdi ve harekete geçtim. Hofmann, içeriğinin nereden kaynaklandığına bakmaksızın stil düşüncesini asimile etmekte ustaydı. 1936-41 arası tutkulu peyzajları ya da 1958-1966 arası son büyük yapıtları, sanatçının açıkça kişisel nitelikli bir içerikten, sezgisel dışavurumununun dil yetisini çıkardığı, incelikli bir birikime sahipti.” (Fineberg, 2014:62).

1.7. TAŞIZM

Sanatın ilgi odağının Paris'ten New York'a geçtiği dönemde Paris'teki sanata egemen olan üslupta Taşizm'dir. Soyut Dışavurumculuktan pek farkı olmayan, Kübizm akımını geometrik soyutlamacılığınan ayıran ve bir tür Lirik Soyutlama olan Taşizm, bazen 'lekecilik' bazen de 'Art Enformal' olarak da adlandırılmıştır. Soyut Dışavurumculuk akımının Avrupadaki karşılığı olarak görülen Taşizm, 1952'de Fransız eleştirmen Michel Tapiés'in (1909-87)" Un Art autre" (Başka Bir Sanat) adlı kitabında, Avrupa resmindeki yeni bir eğitim olarak da gündeme gelmiştir.

Kübizme tepki olarak doğan Taşizm; ani fırça darbeleri, damla ve lekelerle özdeş tirilmiş ve zaman zaman kaligrafi sanatını andıran bir kimliğe bürünmüştür.

Taşizm, Sanat eleştirisinin ön planda olduğu 1950'li yılların Fransa'sında başı çeken Art Enformel akımıyla da yakından ilintilidir.

"...Taşizm adı altında değerlendirilebilecek sanatçılar arasında, Jean Fautrier (1898-1964), Georges Mathieu (1921-), Pieerre Soulages (1919-); ayrıca Fransa' da yaşayan Alman ressamlar Hans Hartung (1904-89) ve Wols (1913-51) bulunur. Taşizmin bazen eş anlamlısı, bazen dahil olduğu daha geniş bir eğilim olarak nitelenen Art Enformel kapsamında ise, bu sanatçılara ek olarak İtalyan ressam Alberto Burri (1915-95), Rus asıllı Fransız Nicolas de Stael (1914-55), İspanyol Antoni Tapies (1923-) ve Hollandalı Bram Van Velde (1895-1981) gibi isimler anılır. Art Enformel kapsamında gündeme gelen ressamların ortak özelliği, sanatta 'form'dan (biçimden) yana olmamaları değil, Kübizmin soyut-geometrik formelliğini (biçimselliğini) reddetmemeleri, daha lirik, dürtüsel, dışavurumcu bir soyut anlayış benimsemeleridir. Bir başka ortak özellikleri ise, tıpkı Amerikan Soyut Dışavurumcuları gibi, İkinci Dünya Savaşı'nın ve sonrasında hüzünlü atmosferine tepki verirken kendi kendi içlerine dönmeleri, zaman zaman son derece örtük simgelerle çağımızda insanlığın yitik ruhuna yönelik karamsar tavırlarıdır." (Antmen, 2008:151).

1.7.1. Mark Tobey

Mark Tobey (1880-1976) Viskonsin doğumlu ve Soyut Dışavurumculuğun öncülerinden biriydi. 28 yaşındayken ABD' deki Seattle şehrine sakin bir yaşam sürmek için ve akademi hocalığı yapmak için yerleşmiştir. Avrupa'nın kentleriyle olan bağını asla koparmadı ama Seattle onun dönüp dolaşıp oraya gittiği bir limandı.

Tobey, gençliğini New York ve Chicago'da geçirmiştir o dönemde aranan portre sanatçısı ve dekoratördü fakat Seattle ye yerleşip, bahai mezhebine geçmesi, sakin bir yaşam sürdürme isteği onu bir ara New York ta unutulma derecesine getirdi. Ancak, Uzakdoğu düşüncesi ve yazısından esinlenerek yaptığı şiirsel ve soyut resimler onun tekrar sivrilmelerini sağladı.

Taşist (lekecilik) anlayış ilk olarak Amerika' da Mark Tobey'de görülmüştür. Avrupa resminden kendini ayıran çalışmalarını, boyayı bir merkeze bağlamadan tuvalin bütün yüzeyine yayarak yapmıştır. Hem fikir hem de resim anlayışı Avrupa geleneklerinden uzaktır.

Tobey, insanların birlikte bir uyum halinde yaşama arzusu taşıyan ve Birinci Dünya Savaşı'nın vahşetine nefretle bakan bir sanatçıdır. Bu nefret Tobey'in, o sıralarda Amerika'da birçok tarafları bulunan İran'daki Bahai mezhebini kabul etmesine neden olmuştur. Bu mezhep, insanların sulh içinde birlik halinde yaşamalarını ve insan ile doğa arasında kutsal bir uyum istiyordu. (www.msxlab.org).

Tobey'in sakin yaşam sürme isteği ve Uzakdoğu düşüncesi ve yazısından etkilenmesi, onun çalışmalarına soyut ve şiirsel olarak yansımıştır.

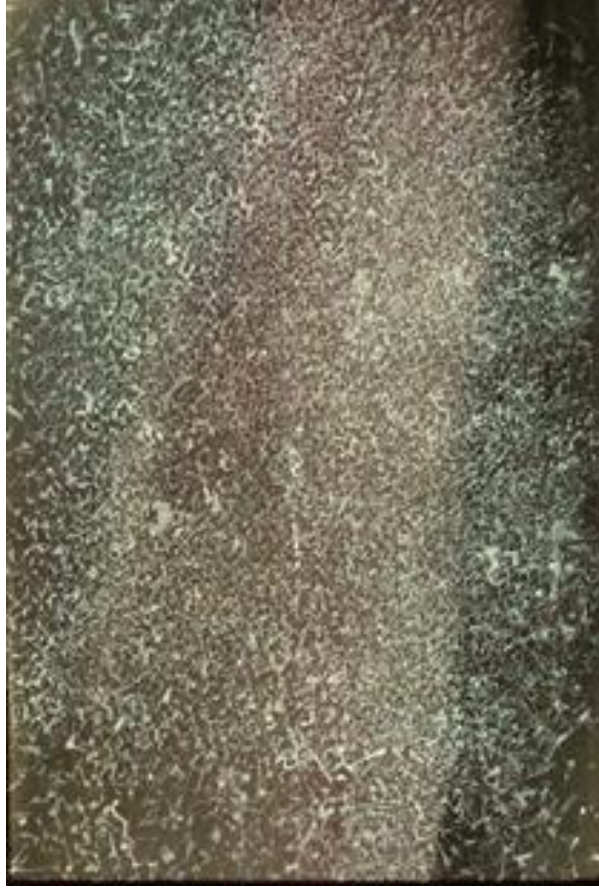
Resim 1.13. Mark Tobey, Ağustosun Eşiği, 1955. Tuval üzerine yağlıboya, 120x70 cm.

Çalışmalarında yüzeyi kaplayan çeşitli hiyegroglifik biçimlere rağmen genellikle tek renk benimseyerek beyazın çeşitli tonlarını arayan Tobey, bazen siyah boyaları beyaz yüzeylere bazen de tam tersine beyaz boyaları siyah yüzeylere akıtıyor veya fırçayla yazımsı çizgiler oluşturuyordu. Buda eskiden yaptığı figüratif resimlerden tamamen koptuğu anlamını taşıyordu.

Genç kuşağın cesaretlenip bilinçlenmesinde çok önemli rol oynayan Soyut Dışavurumculuk sanatçıları gibi Tobey, Amerikan sanatı ile Avrupa sanatı arasında önemli bir köprü olmuştur. Ayrıca Tobey, Gorky, Hofmann gibi sanatçıların resimleri, öz devinimci düşüncenin yeniden canlanmasını ve gerçekleşmesini gündeme taşımıştır.

Tobey, Çin ve Japonya' da bulunduğu dönemlerde bu ülkelerin kaligraflerini inceleyip ve onların yazısal fırça tuşlarından etkilenmiştir. 1950'li yıllarda Avrupa'nın önemli galeri ve müzelerinde önemli eserleri sergilenmiştir. Tobey'in resimlerinin boyutları genelde küçüktür ve yüzeyleri üst üste yapılmış, boyasal fırça tuşları ile kaligrafik çizgilerden oluşmaktadır.

Tobey kendi yazısal üslubunu ‘beyaz yazı’ diye adlandırmıştır. Ve bu üslup aynı zaman da Tobey ’in resimlerine derinlik kazandırmıştır. Bütün resimlerindeki kaligrafik notlar, birbirine benzemeyen beyaz boyalı tuşlar şeklindedir.

Resim 1.14. Mark Tobey, Meditative series VIII, 1954. Tuval üzerine yağlıboya.

1.7.2. Georges Mathieu

Mathieu (1921-10 Ocak 2012) yapıtları Soyut Dışavurumculukla benzerlikler taşıyan Art Enformel (Taşizm) akımı içinde yer alır. Mathieu, önceden tasarlamadan, hızlı bir şekilde çalışarak anlık coşkularını tuvale aktarmıştır. “hız estetiği” adını verdiği bu yöntemle oluşturduğu büyük boyutlu resimlerinde, tek renkli zemin üstüne kaligrafik bir nitelikle, ruhsal izlenimlerini işlemiştir. Önceleri tuvalin üstüne sıktığı boyayı elle, yaymış, sonraları tüpten çıktığı gibi kullanarak lirik bir soyutlama yapmıştır. İzleyicilerin önünde büyük boyutlu resimler yapan sanatçı Pollock’un akıtmalarına benzer bir performans sergilemiştir. Pollock çalışmanın bütününe yaydığı akıtmalarını elle müdahale yapmadan, rastlantısal olarak gerçekleştirmiştir. Mathieu ise boyayı

tüpten çıktığı gibi kullanarak, çalışmalarının orta kısımlarına yoğunlaşarak, fiziksel performans ile lirik soyutlama sergilemiştir.

Resim 1.15. Georges Mathieu, Capetians Everywhere, 1954. Tuval üzerine yağlıboya, 900x1176 cm.

Mathieu dışavurumcu ve kaligrafik yanlarını geliştirerek sanatsal fikirlerinin sınırlarını hem genişletti hem de yalınlaştırdı. Davet ettiği izleyicilerin önünde müzik eşliğinde büyük boyutlu resimler yaparak ün kazandı. Şovmen rolü üstlenen sanatçı, Pollock'un sergilediklerine benzer bir sanatsal performans fikri geliştirdi.

Ayrıca resme tarihsel tabloyu sokan Mathieu'nun, tuvaleri "Medusa'nın Sal'ı" ve Scio Kıyıları yanına, asılan çağdaş ve soyut yapıtlarıdır. Bunu soyut çalışmalarında herhangi bir tarihsel gönderme olmadan başarmıştır. Aslında aşırı duyarlı olan Mathieu reklama olan merakı ve çılgın dandizmi ile dikkatleri üzerinden sık sık uzaklaştırmıştır. (Ragon, 2009).

İKİNCİ BÖLÜM

MİNİMALİZMİ HAZIRLAYAN ETKİLER

2.1. HARD EDGE (SERT KENAR)

Hard Edge 1950'lerin sonuyla 1960'larda gelişen soyut imge resminin içinde değerlendirilebilecek bir Amerikan resim akımıdır. Hard Edge sert kenar anlamına gelen bir İngilizce terimdir. Birkaç rengin kullanıldığı Hard Edge tarzında, sert kenarla birleşen düz boya alanları vardır. 1950-1960 yılları arasında ABD'de etkili olmuştur. İlk kez California'lı eleştirmen Jules Cangner tarafından 1958'de dile getirilmiştir. Hard Edge yapıtlarında titiz bir biçimde simetrik geometri görülür.

Hard Edge anlayışıyla yapılmış bir tablo ne görülüyorsa onu yansıtır. Düz yüzeyi parçalara ayırır, bu yüzden lekesizdir. Bütün bölüm veya parçaların birbirine eşit olması gerekir ve resmin bütünü kendi birliğini oluşturur. Tabloda kullanılan renklerin üst üste gelmesi ve tonlama yapılması söz konusu değildir. Bu yüzden de bu tür çalışmalarda herhangi bir derinlik etkisi olmaz. (Batur, 2009).

Hard Edge, Barnett Newmann'ın (1905-1970) yüzeyin tamamını yatay ve dikey parçalara ayırmasıyla başlar. Hard Edge'de renk, kenarları net bir şekilde ayrılmış parçalar içinde kullanılmıştır. Hard Edge, sert kenar ya da kesin sınır anlamına da gelir. 1960'larda Soyut Dışavurumculuk içerisinde olan Ad Reinhardt, Barnett Newmann, Robert Motherwell'de Hard Edge'nin önemli temsilcileridir. Geç Resimsel Soyutlama ile Minimalizm arasında bir köprü olan Hard Edge ile ilişkilendirilen sanatçılar içerisinde; Josef Albers, Robert Indiana, Ellsworth Kelly, Kenneth Noland, Ad Reinhardt, Bridget Riley, Jeffrey Steele, Frank Stella ve Victor Vasarely vardır. (<http://blog.kavrakoglu.com/tag/hard-edge/>).

2.1.1. Ad Reinhardt

Leke ve renk birimlerini tek bir alanda büyütüp anlatımcılığı ve içeriği yok eden, Ard Ressamca Soyutlama 1950'li yıllarda Soyut Dışavurumculuk akımının ardından ortaya çıkmıştır. Minimal Sanat'ın yalın, düşünsel ve mimarlıkla bütünleşen

görünümünü etkileyen anlayış olmuştur. 1950’li yıllarda Ad Reinhardt her ne kadar Soyut Dışavurumculuk akımı içerisinde yer alsada, 1960’dan sonraki çalışmalarıyla, bu akımın dışında kalmıştır. 1963’den sonra Minimalizm’in babası olarak anılan Ad Reinhardt şöyle demiştir:

“Her şeyin nerede başlayıp nerede biteceği elden önce akılla halledilmelidir”. Bu görüş, Minimalistlerin Soyut Ekspresyonizm’e karşı açtığı bir bayrak olmuştur.” (Giderer, 2003:133).

Minimalizm öncülerinden olan Ad Reinhardt için 1963’lü yıllarda Zelevansky de şunları söylemektedir:

Ad Reinhardt, Minimalist değildir. Çabaları, resminden tüm artistik anlamı yok etmek, silmektir. Titiz bir geometri, standardize edilmiş formlar kullanarak, Soyut Ekspresyonizmle kararlı bir kopma oluşturmuştur. Fakat onun işlerinin şiirselliği, derin düşünceye dalmış karakteri Minimalizm’in ruhuna taban tabana zıttır. (Giderer, 2003).

Resim 2.1. Ad Reinhardt, Soyut Resim – 9, 1965. Tuval üzerine yağlıboya, 152x152 cm.

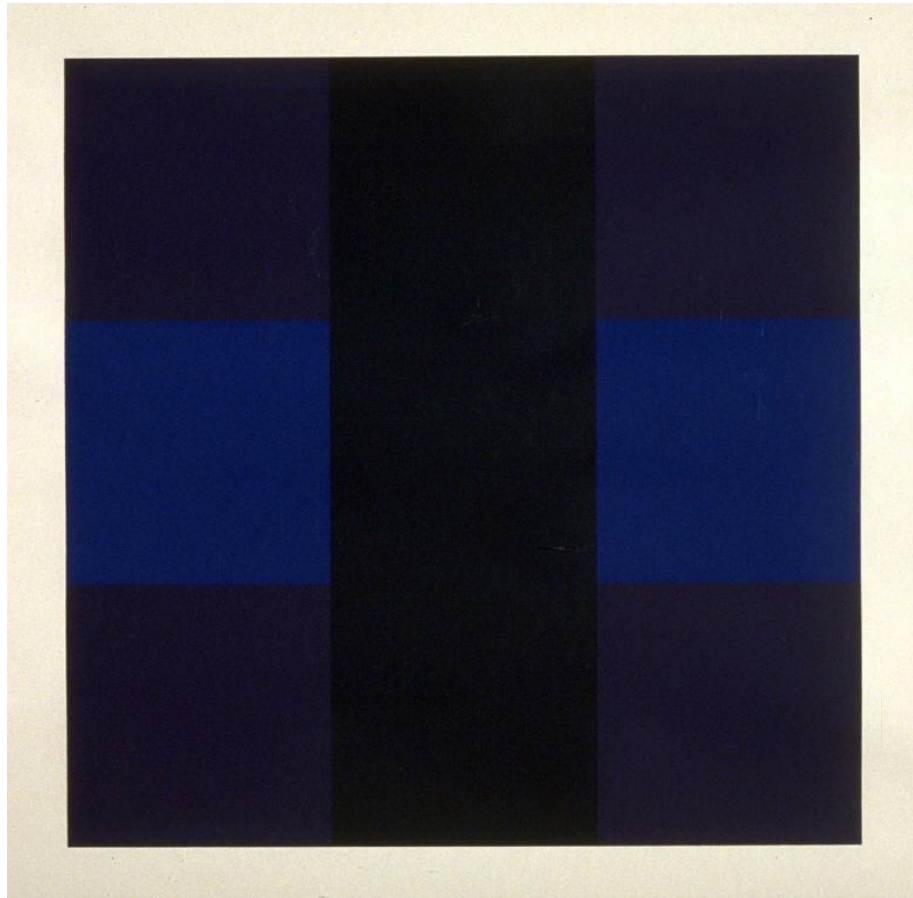
Ad Reinhardt’ın (1913-1967) çalışmaları, kübist, geometrik bir soyutlama sonrası yalınlığa doğru gitmiştir. 1953 yılında gerçekleştirdiği ilk tek renkli, simetrik tabloları koyulaşmış, 1960’larda siyaha yaklaşmıştır. Reinhardt resmi ne bir dış gerçeğe, ne düşünsel bir amaca, nede kompozisyon, renk karşıtlığı, denge gibi resim kurallarına bağımlıdır. Resmi, en azla yetinmeyi, bir düzeni, bir belirliliği sergiler. Bu da Ad

Reinhardt'ın Soyut Dışavurumculuk sanatçılarından ve o derin öznellikten ayıran, nesnenin sessizliği ve yalınlığıyla sanatını sergilediğinin göstergesidir.

(<http://blog.kavrakoğlu.com/tag/ad.reinhardt>)

Ad Reinhardt oldukça az araçtan yararlanarak, süslü anlatımdan uzak durmuştur. Doğu sanatı ile de ilgilenen ve çalışmalar yapan Reinhardt, 'Soyut Resim' deki gibi 1960-1967 yılları arasında aynı boyda siyah kareler kullanmıştır. Doğuda, İslam Sanatı'ndan ikonografinin yasak olması nedeniyle geometrik şekiller, hat sanatı ve mimariye yoğunlaşmıştır. Siyah kareler kullanan Ad Reinhardt Doğu Sanatı'na olan ilgisini, çalışmalarında geometriyi kullanarak yansıtmıştır. Birbirinden zor ayırt edilen siyah tabakalar ile tuval yüzeyini bölmüştür. Az malzeme ile resimler yapan Reinhardt, Minimalistlere bu anlamda da öncü olmuştur.

(<http://blog.kavrakoğlu.com/tag/ad.reinhardt>)

Resim 2.2. Ad Reinhardt, Üntitled 6, 1966. Tuval üzerine yağlıboya.

“Reinhardt’ın yazıları, sanatçının sanatın yaşamdan ayrılmasına olan inancını ve bütünüyle "içeriği olmayan" işler üretme isteğini gösterir. Ona göre:

“Sanat, sanat olarak sanattır ve başka her şey, başka bir şeydir. Sanat olarak sanat, sanattan başka bir şey değildir, Sanat, sanat olmayan değildir.” (Yılmaz, 2006:141).

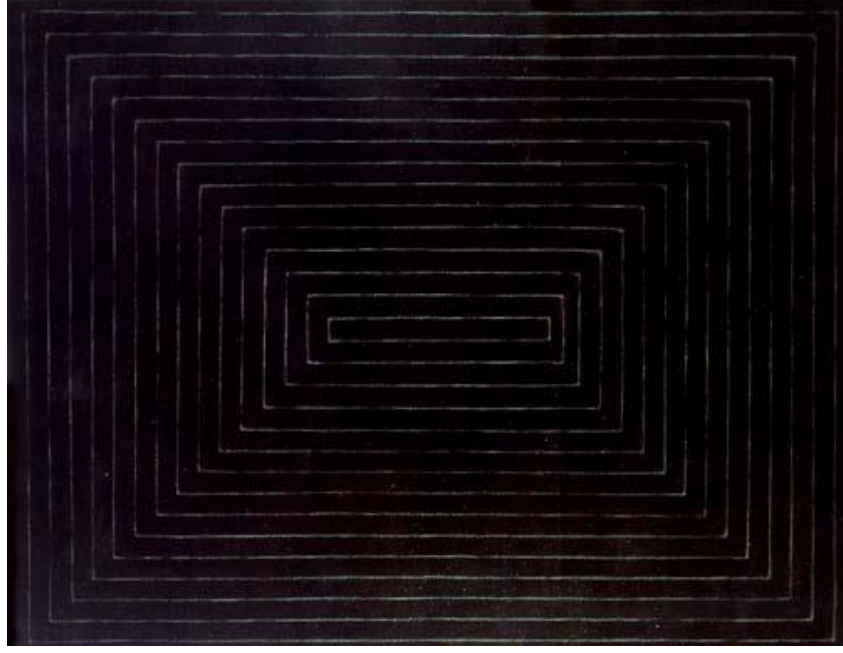
Reinhardt, sanatın öz bilincini yakalamış ve süreç, anlam, kimlik, farklılık, bildiri, evrimleşme, tarih, yazgı, onur, öz, mantık, ahlak ve vicdan bilincini, modern sanatın konusu olarak görmüştür.

2.1.2. Frank Stella

Üniversite eğitimi aldığı yıllarda (1954,58) Soyut Dışavurumculuk akımı ile yakından ilgilenen ABD’li ressam Stella, 1960’lı yıllarda pop sanat akımına karşı geliştirilen soyut anlayış için önemli bir ressamdır. En çok etkilendiği ressam Mark Rothko’dur. Çalışmaları durağan ve yalın izlenimler bırakan Stella Soyut Dışavurumculuk hareketi ve cesur resimlerine karşı çıkmış, soyut resmin kabul etmediği düzen, algı ve yanılısma ile aynı zamanda Minimal Sanat akımının temelini oluşturmuştur. Stella, Minimal Sanatçılar ile birlikte öğelerin en aza indirildiği, resimlerin çarpıcı yüzeyler biçimlerin yalın ve geometrik olduğu Minimalizmi geliştirdi. 1960’dan sonra birkaç tuvalin bir araya gelmesiyle çok büyük tuvalerle, nesne ve mekân ilişkisinin irdelendiği, yarım daireler ve birbirinin içine girip çıkan şeritler uygulayan Stella, minimalizm için çok büyük nitelikli eserler vermiştir. (Erzen, J.N., 2008:1439).

Stella’nın şekilli tuvaler diye adlandırdığı eserlerinde aynı zamanda mekan algısına da farklı bir bakış açısı getirmektedir.

“Yüzeydeki biçimsel çizgilerin kenarlarını keserek geliştirdiği şekilli tuvalerle mekan ilişkisini kurmuş, çağdaş üç boyutlu algılama sorunlarının üzerine gitmiştir. Resimlerini galeri mekanını ile ilişkilendirerek yüzey üç boyut irdemesine gitmiştir.” (Kavukcu, E. eser-metin).

Resim 2.3. Frank Stella, Göl Kenti (Lake Cily), 1962. Tuval üzerine bakır boya, 57.5x76.2cm, Menif Koleksiyonu, Houston.

“Frank Stella’nın ‘Mekanik renkli şeritler kullandığı siyah resimler, izleyicinin resimde içsel bir şeyler bulma olanağını ya da bir sanat nesnesinin gerçeği gösterme boyutunu yadsımaktadırlar. Malevich’ten farklı olarak Stella’nın siyah resimlerinde şeritler vardır. Bu öznellik onların daha çok bir resme benzemesini sağlar; ama resmin bir anlam taşıyıcısı olmasına izin vermek istememektedir. Baker, Stella’nın Soyut Dışavurumculuk’a karşı bir mevzide durduğunu, bu açıdan bakınca yapıtının anlam kazanacağını söylemiştir. Ona göre Stella, Soyut Dışavurumculuk’un soyut olmadığını göstermiştir. Çünkü bu akım, izleyiciye duygusal, psikolojik bir öykü anlatmaktadır. Oysa Stella resmi soyuttur; izleyiciyi resimle baş başa bırakır, onun ardına, ötesine gitmesine izin vermez.” (Giderer, 2003:137).

Soyut Dışavurumculuk sanatçılarından özellikle Rothko’dan etkilenmiş olmasına rağmen, Stella’nın resmi, içeriği en aza indirgenmiş soyut resimlerdir.

Sanatçının çalışmalarında durağan ve yalın bir yüzeyle karşı karşıya kalan izleyiciler nesnel bir sessizlikle karşı karşıya kalmaktadır.

Resim 2.4. Frank Stella, Hunter Braithwaite. Tuval üzerine bakır boya, 1200x830 Menif Koleksiyonu, Houston.

Stella, eserlerini soyut olmayan tüm elemanlardan arındırmıştır. Soyutun Minimalizm'e doğru gelişmesinde de önemli bir rolü olan sanatçı, çalışmalarında simetriyi ve yalın bir yapıyı tekrar etmiştir. Çalışmalarını, birbirine paralel eşit boyutlarda siyah çizgilerden oluşan şekilde ve aralarından ham tuvalin ince bir şerit halinde görüleceği bir biçimde üretmiştir. Hiç bir derin anlam içermeyen çalışmaları kendi deyimiyle de bir objedir, gördüğünüz neyse odur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MİNİMALİZM'İN NESNEL SESSİZLİĞİ

3.1.MİNİMALİZM

Minimalizm akımında bir mantık-matematik dizgesi sınırları içinde, kusursuz bir dil oluşturma çabası vardır. Bu yaklaşım ile içlemlerindeki o doğal şiirselliği dışlamış ve her şeyin giderek bir boşlukta kendiliğinden oluşmasını istemişlerdir.

Bu bağlamda Reinhardt ve Stella'nın çalışmaları minimalist sanatçılara zemin hazırlamıştır. Heykeltraşlar Stella'nın siyah boyalı şeritler boyasız ince tuval şeritleri ile yaptığı 'siyah tablolar' adını verdiği soyut resimlerinin özelliklerini üç boyutlu alana taşıdılar. 1960'larda Alman sanat eleştirmeni Clement Greenberg, Minimalist sanatı zekice ve fazla sıradışı bulmasına rağmen bu tarzın; masa, kapı, kâğıttan çok da farklı olmadığını söylemiştir. Bir kaç ay sonra Michael Fried' de bir önceki eleştiriye benzer bir eleştiriye büyük ses getiren ' sanat ve nesnelleşme' adlı makalesinde yazmıştır. (Kahraman, 1995; Stephen, 2014).

Minimalist heykellerinin herhangi bir nesneden hiçbir farkının olmadığı söylenmiştir. Bu yapıtların izleyiciler ve geleneksel sanat arasındaki ilişkiyi değiştirdiğini ifade eden Fried galerilerde tiyatro dekoru gibi sergilenen minimalist eserlerin uzaktan öylece izlenilmesi yerine izleyiciyle etkileşim halinde olması gerektiğini düşünmüştür. Ona göre böylesi izleyici tarafından kabul edilebilir. Aynı zamanda Fried, makalesinde Minimalizm'in, nesnenin sonunu getirebileceğinden endişe duyduğunu da dile getirmiştir.

"1964'te New York'ta Green Gallery'de sergilenen Morris'in enstalasyonu, Fried' in kast ettiği yapılardan biridir. Fried'e göre bu çalışma 7 adet gri renkli geometrik yapıt parçası, izleyicinin galerideki hareketini engelliyordu. İzleyicilere farklı açılımlar sunan bir diğer sanatçı da Dan Flavin'di. Flavin 1961'de ışığı sanatta kullanan ilk sanatçıydı. Flavin ışık efektlerini güçlendiren çalışmalar yapıyordu. Örneğin "Constantin Brancusi'ye ithaf" adlı sert floresan lambasını kırk beş derecelik açıyla duvara yerleştirmiştir." (Stephen, 2014:521).

Resim 3.1. Dan Flavin, Sarı Floresan Işığı, 244 cm,(Constantin Brancusi'ye ithaf), 1963. Dia Art Foundation, New York, ABD.

Minimalist sanat uygulayıcıları yapıtlarını bir bütün olarak biçimlendirmişlerdir. Minimalist resim ve heykelde parçalar arası ilişkiden çok düzen ve bütünlük önemlidir. Minimal sanat yalınlığa, sanatçıları ise algıya önem verirler. Buna rağmen birçok eleştiriye maruz kalan Minimalist sanat kavramsal değerlerle yükselmiştir.

Sembollere önem vermeyen bu hareket sanatsızlığa ve nötr bir zevk geliştirmeye yönelmiştir. Geometrik formlara verilen önemle birlikte bilinen biçimleri basite indirgemeye çalışırken renk ve madde olgusuna önem vermektedirler. Aslında çıkış noktası olan Konstrüktivist harekettir. Bundan dolayı bu tür eserlere saygılı olan Minimalist sanatçıların içinde en belirgin isim Dan Flavin'dir.

Minimalistlerin hedefi biçim ve renk kullanırken saflaştırmaktır. Endüstriyel materyaller, geometrik biçimler kullanmışlardır. Haz almayı önemsemeyen yaptıkları eserler, Minimalistleri sıkıcı sanat ürününden uzaklaştırmıştır. Onlar için sanat, zihnin neşeler üzerindeki düzeni değiştirebilecek bir güç kaynağıdır.

3.1.1. Donald Judd

Minimalizm akımı öncülerinden olan Donald Judd (1928-94), New York Art Student League ve Columbia Üniversitesinde felsefe ve sanat tarihi eğitimi almıştır. 1959-65 yılları arasında eleştirmen olarak çalışan Judd, 1950’li yıllarda resme ilgi duymuştur. 1960’lı yılların başında heykele yönelip tek renkli rölyefler yapan Judd, 1963’den itibaren ‘Spesifik Nesne’ adını verdiği ahşap üç boyutlu birimlerini dizin mantığıyla duvara monte etmiştir. 1965 yılında yayımladığı bir makalede Donald Judd, resim ya da heykel olmayan üç boyutlu yapıtlarına ‘spesifik nesne’ diyerek Minimalist yapıtları resim ve heykelden ayırmıştır. Şeklin sanatsal ifadeyi sınırladığını düşünen Judd’a göre duvara asılan bir dikdörtgen yüzey ve uçları sınır oluşturur. 1950 sonrası bu sınırları gözeterek kompozisyonlarını tasarlayan Judd, renk ve biçim ilişkilerini ve öğelerin dengesini gözeterek bulmuştur. Amerikan Soyut Dışavurumcu ressamlardan, Jackson Pollock, Clyfford Still, Mark Rothko, Barnett Newman gibi sanatçıların 1940’dan itibaren yapıtlarında dikdörtgen şekli ön plana çıkmış ve öğelerin dengeli kompozisyonları yerine bütüncül etkiye dikkat çekmişlerdir. Resmin geleneksel sınırlarından kurtulması Judd’a gerçek espasın kapılarını açmıştır. (Antmen, 2008).

Judd’ da diğer minimalist sanatçılar gibi biçimini en aza indirgeyerek geometrik bir biçimin tekrarına dayanan matematiksel bir düzlemle kurgular. Stella’nın tuval resimlerinde kullandığı mantığa paralel olarak Judd’da üç boyutlu biçimler yer almaktadır.

Judd sanatını sınırlayacak biçim ve şekillerden uzak tutarak birbirini tekrarlayan nesnelere resmin geleneksel sınırlarını zorlamıştır.

“Judd’un Soyut Dışavurumculuğu reddi, bir bölümüyle sanatta düşüncelerin (Soyut Dışavurumculuğu demode hale getirerek) diyalektik ilerlemesine duyduğu inançtan ve (varoluşsal iç gözlemi dışarıda tutan) ampirik olarak doğrulanabilir gerçekliğe ilişkin ısrarından kaynaklanıyordu.” (Fineberg, 2014:284).

Judd gerçekten de iç gözlemi sanatından uzak olan, gerçekçi bir sanatçıdır. Judd objelerine, bulunduğu yerde olması dışında bir anlam yüklemeyen bir tutum

sergilemiştir. Ad Reinhardt Judd'a göre fazlasıyla ideal ve arıdır. Judd inanılabilir bir nitelikten uzaktır.

Minimalizm sanatçılarından olan Judd diğer sanatçılar gibi seri üretim yöntemlerini ve cam, alüminyum, sac magnezyum gibi malzemeleri benimseyerek heykeller üretmiştir.

Judd'un 'Kitap Rafı'nın kutuları gibi aralarındaki boşluklarda aynı boyutta ve birbirinin aynı 12 demir ile duvara monte edilmiştir. Judd'un geometriye olan hoyratlığını bir kaç kutudan ibaret olan yapıtı ortaya koymuştur.

Resim 3.2. Donald Judd, Untitled, 1190. Anadiset alüminyum, 457x101x49 cm.

Judd için yapıtı, öğelerin seri halde tekrar etmesi, kompozisyonda hiyerarşi olmaması izleyicide herhangi bir duygusal tepkiye yol açmıyordu. Bu sebepten de nesnenin anlamsal açıdan tamamlanması için izleyiciye ihtiyacı yoktu. Judd, objelerin gerçekte orada olanın ötesinde bir anlamı bulunmadığı konusunda ısrarcıydı. Eğer bir görüntü üç boyutluluk izlenimi uyandırıyor, üçüncü boyut vardı; hiç bir illüzyon ya da temsil yoktu.

“...Judd bir Minimalist olarak adlandırılmaktan hoşlanmısa da, Adsız örneğinde olduğu gibi, kutu benzeri “üç boyutlu yapıtları”, Morris’in fabrikada üretilen kübik çalışmalarıyla benzerlik taşır. Judd’in önceden yapılanları tekrarlamaktan kaçınmaya çalışması ve bir dikdörtgen düzlemi dümdüz duvara yaslamaya olan tepkisi, geneleksen resim ve heykel tanımlarını reddetmesine neden olmuştur.” (Atakan, 2008:22).

Judd’un bir Minimalist olarak adlandırılmak istememesini, sınırları zorlayan ve birbirini tekrar eden çalışmaları, sanat anlayışından uzak tutmasına bağlayabiliriz.

3.1.2. Carl Andre

Minimalizm öncülerinden olan Carl Andre (1935-), sanat eğitimini Andover’deki Phillips Akademisi’nde görmüştür. Mezun olduktan sonra Amerikan ordusunda, sonrasında da tren yollarında çalışmıştır. Andre 1960’lı yıllarda tuğla, metal gibi malzemelerle yaptığı heykelleri sergilemiştir. 1966’da ‘Temel Strüktürler’ sergisiyle de dikkat çekmiştir. (Antmen, 2008).

“Minimalist Sanatına en bağlı diyebileceğimiz sanatçı Carl Andre’dir. Sanatçı çalışmaları ile ilgili şöyle söylüyor “Eserim estetik, materyalist ve komünist. Estetik çünkü aşkın bir yapısı, ruhani ya da entelektüel bir özelliği yok. Materyalist çünkü sadece kendi materyalinden ibaret ve başka malzemelerin kullanılmasını gerektirmiyor. Aynı zamanda komünist çünkü yapısı itibari ile herkese eşit derece de ulaşılabilirlik sağlıyor.” (Stephen, 2014:522).

Carl Andre “Çelik ve Çinko” çalışmasında amacı doğal yalınlığı yansıtmaktı. Yapıtı, sergilenen mekânın zeminde dama tahtası gibi, yarısı çelik yarısı çinko şeklinde yan yana yerleşen 36 levhadan oluşmuştur. Çelikten olan çinko yüzeyin sonu üstü veya bir başlangıcı yoktu. İzleyiciler çalışmanın üzerinde yürüyebilirdi. Pasif bir şekilde sadece uzaktan bakılan bir heykel görünümünde olmayan yapıtı izleyicinin alanıyla birlikte bir bütün olur. (Stephen, 2014:522).

Resim 3.3. Carl Andre, Çelik Magnezyum Düzlem (Steel Magnesium Plain),1969. Çelik ve Magnezyum, otuz altı ünüte, her biri 30.5x30.5cm bütünü 1.82x1.82m. Özel koleksiyon, İsviçre.

Carl Andre'nin 'Eşdeğer' (1966) adlı yapıtını İngiltere'de Tate Müzesi'nin 4000 Sterlin'e satın alması kamuoyunun dikkatini çekmiş, ona göre 'Heykel' olan üç boyutlu çalışmaları sanatın ne olduğu konusunda tartışma başlatmıştır. Yapıtını neredeyse fark edilmeyecek biçimde zemine yerleştirmiştir.

Resim 3.4. Carl Andre, Eşdeğer VIII, 1966. 120 adet tuğla, Enstalasyon, 127x687x2292 mm.

“Biçim olarak heykel/yapı olarak heykel/mekan olarak heykel anlayışından yola çıktığını söyleyen Andre’ye göre yapılarıyla yalnızca heykel sanatının değil, heykelin sergilendiği mekanların yeniden tanımlanmasını öneren Andre’yi tarihsel süreçte modern heykelin geçirdiği aşamaların bir uzantısı olarak değerlendirmek mümkündür. “ (Antmen, 2008:185).

Carl Andre’nin her biri kum ve kireçten yapılmış farklı düzenlemelere sahip, 120 tuğlalık toplam 8 ayrı yapıtı 1966 da yaptığı “Eş Değer” sergisinde yer alıyordu. Düzenlemelerin farklı olmasına rağmen, tuğlaların ağırlıkları ve boyutları aynıydı. Bu açıdan malzemeler “Eş Değer”di. İzleyicilerin ortalama diz seviyesine gelen yapıt, tuğla denizinde ilerliyormuş gibi his vermektedir.

Tuğla gibi standart öğelerle ya da hazırlanmış ahşap malzemeyi kusursuz bir düzen ve mükemmel, matematiksel oran-orantı anlayışı ve modül uygulamalarıyla ulaştığı estetik üzerinden yapılan değerlendirmeler yapıtlarını klasik estetik örtüşmeye taşımaktadır.

3.1.3. Sol Lewitt

ABD’li heykeltçi Sol Lewitt (1928) Hartford, Connecticut da doğmuştur. Syracuse Üniversitesinde eğitim gören (1945-49) Lewitt sonrasında Cooper Union’da Modern Sanat Müzesi okulunda öğretmenlik yapmıştır.

“Sol Lewitt, Minimalistlerin sistemli mantığını ve yalınlığını çalışmalarının üretim sürecinde, aslına uygun objeye duydukları ilgiyi paylaşmadan uyguladı. Aslında, altmışların sonlarına geldiğinde düşünüp taşınarak yönünü objenin ötesine, objenin kendisinden bir obje üreten soyut düşünce sistemini bilinçli olarak ayırarak kavramsal bir sanata çevirmişti.” (Fineberg, 2014:290).

1960’larda tümüyle nesnel ve soyut bir yaklaşımla yalın düzenlemeler heykeller üreten sanatçıların arasında olan Sol Lewitt “Kavram” sözcüğünü sanata karşı yeni bir yaklaşım geliştirmek üzere kullanan kişidir.

“Düşünce, sanat yapan bir makineye dönüşmüştür. Bu sanat türü, kavramsal bir şey ya da kuramların betimlenmesi değildir; önsesizeldir, her türlü zihinsel süreçle ilgilidir, amaçsızdır. Kavramsal sanat, sanatçının bir zanaatçı olmasını gerektiren becerilere bağlı değildir. Kavramsal sanata yoğunlaşan bir sanatçının amacı, izleyiciyi düşünsel anlamda ilgilendirecek bir çalışma yapmak ve bu yüzden de, eserin heyecan içermesini engellemektedir. Ama buna rağmen, sanatçının izleyiciyi sıkması için de bir neden yoktur. Dışavurumcu bir sanata koşullanmış olan insan heyecanlı bir darbeye alışkındır; bu ise kavramsal sanatın algılanmasında onu yanlış yönlendirir. ” (Yılmaz, 2009:176).

Yalın ve geometrik, küp gibi biçimlerin bir araya getirip iç içe koyarak sistematik biçimler üreten Lewitt, çalışmalarını duvar üzerinde çizimler grafik ve heykel olarak yapmıştır.

Resim 3.5. Sol Lewitt, Dört Cepheli Primit, 1999. 458x1012x971 cm.

1968’de yaptığı çalışmasında Hollandalı bir koleksiyoncunun bahçesine gömdüğü içinde önemli ancak değeri olmayan bir nesnenin olduğu ‘gömülü küp’ adlı çalışmasını yapan Lewitt, çalışmasının Minimalizm’e veda anlamı taşıdığını söylemiştir. Çalışmasını yaparken çukuru kazısı, küpün yanında duruşu ve gömdüğü küpün üzerine toprak atışı fotoğraflanmıştır. (Stephan, 2014).

Lewitt, küp ve ondan türeyen biçimlerin yan yana getirerek iç içe, üst üste yerleştirerek tekrarlara dayanan çalışmalar üretmişti. Çizim, grafik olarak düzenleme ya da duvara yerleştirerek çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bir düzleme yerleştirilen küpler yalın biçimlerdir. Sistem üzerinden hareketle gerçekleştirilmiştir. Matematiksel bir düzende boşluk, mekân ve nesne ilişkilerine çözümsellik üreten Lewitt akla dayalı eserler üretmiştir.

SONUÇ

Sanat; bilime, doğaya üstünlük, dini anlatım dili, bireysel arayışlar, büyük olaylar ya da sıradan güncel olaylar üzerinden ele alınırken sanayileşme ile birlikte günümüze kadar var olan tüm disiplinlerle ifade alanı oluşturmaktadır. Geçmişten günümüze “sanat” kavramı, sanatçılar ve sanat eleştirmenleri tarafından birçok farklı yorumlamalar ile ele alınmıştır. Sanat kavramını, bir güzellik arayışı ve insanların estetik kaygılarını, aykırı bakış açısını, kendi iç dünyasının dilini, fikrini, bir eserde görebilme arzusu ile düşünen insanların, varoluşu ile açıklayabiliriz. Sanatın estetik ve güzel arayışı tinsel bir duyuma bir doyuma ulaşmak için var olabilir. Diğer yandan sanatın geçmişten günümüze taşıdığı kavram ve akımlar şüphesiz yaşanılan dönemin toplumsal sorunlarını veya düşünce yapısını yansıtmaktadır. Bu açıdan sanatçıların yorumlarına bakıldığında o dönemin tarihsel açıdan yaşanılanların yansımaları izlenmektedir. Aynı zamanda sanatçıların yaşadığı toplum kadar kendi iç dünyası, özgünlük arayışı ve ruhsal durumu imge ve nesnelere kendi öznel tavrı ile yorumladığı eserlerini de görmek mümkündür. Sanatı bu açıdan kendi estetik olgusu dışında sosyoloji, psikoloji, tarih, felsefe ve mimari gibi alanlardan ayrı tutmamak gerekir.

İnsanın doğuştan var olan taklit etme ve öğrenme dürtülerinin de, sanata yansımından söz edilebilir. Örneğin Aristoteles’in sanat üzerine yorumlamalarına bakılırsa genel olarak insan doğasında ve yaptıklarında taklidin varlığını ve sanatın nasıl yansıdığını Poetika’ında yorumlamıştır. Aristoteles’ e göre:

“Bir resime bakan bu resmin neyi betimlediğini, gerçeklikteki bu ya da şu kimsenin resmi olduğunu öğrenir; bundan ötürü de resime hoşlanarak bakar fakat resmin ilgili olduğu resme eğer tesadüfen daha önce görülmemişse o zaman taklit olan bu resmin, böyle bir taklit yapıtı olarak bakan da bir hoşlanma duygusu uyandırmaz; tersine teknik, yetkinlik, renk yahut bu tür herhangi bir neden den ötürü bir hoşlanma uyandırabilir.” (Aristoteles, 1963:17).

Sanatın tarihsel yolculuğuna bakıldığında birçok yorum kavram ve toplum olgusundan bahsedilebilir. Soyut Dışavurumculuk akımında olduğu gibi toplumsal sorunlar ile sanatçıların ABD’ye göç etmesi, dönemin insan üzerindeki psikolojik baskısının, olumsuz etkisi ile ortaya çıktığını kabul ediyoruz. Soyut Dışavurumculuk akımının sanatçıları da yaşanan bu olumsuz etkilere rağmen kendilerine özgü yorumlamaları ve sanata ilkleri kazandırmaları ile günümüze kadar etkilerini

ulaştırmışlardır. Jackson Pollock'u "Aksiyon Resmi", Mark Rothko'nun "Boyasal Alan Resmi" özgünlükleri ile sanata kattıkları ilkler buna örnektir. Pollock'un resmi herhangi bir imge ve nesneden uzak eyleme dönüşmüştür. Tuval bezi etrafında kendi belirlediği renk ve resmini yorumladığı alana yetecek kadar boyaları sıçratarak yaptığı resimleri onun ne kadar özgün bir yorumlamacı olduğunun kanıtıdır.

Pollock'un çalışmalarına benzer çalışmalar yapan ve Taşizm akımı içerisinde yer alan Georges Mathieu'da fiziksel performans ile lirik soyutlama gerçekleştirmiştir. İzleyicilerin önünde büyük boyutlu resimler yapan sanatçı Pollock'un akıtmalarına benzer bir performans sergilemiştir. Pollock çalışmanın bütününe yaydığı akıtmalarını elle müdahale yapmadan, rastlantısal olarak gerçekleştirmiştir. Mathieu ise boyayı tüpten çıktığı gibi kullanarak, çalışmalarının orta kısımlarına yoğunlaşarak, fiziksel performans ile lirik soyutlama sergilemiştir. İki sanatçının çalışmalarındaki en büyük fark budur.

Öte yandan Mark Rothko'nun hiç kimseye benzemeyen farklı resimlerini sadece kendisinin renklendirebileceği tek renge boyadığı resimlerinde zemin içinde eriyen küçük dikdörtgenimsi biçimleri ile özgün resimler yapması, Soyut Dışavurumculuk akımı sanatçılarında özgün ve kendi iç dünyalarının dışavurumları görünür. Soyut Dışavurumculuk akımının bir diğer sanatçısı olan Willem de Kooning'in resimlerinde belirgin kadın figürü ve çevresindeki mekân, yine ustaca fakat hoyratça boyanmış boya çizgi ve lekelerle bütünlük oluşturan duygulara dayalı bir biçimleme vardır. Onun ustaca fırça kullanmaya dayanan biçimlemeleri, sonradan Pollock'un sıçratma resimleri ile birlikte "Aksiyon Resmi" olarak adlandırılmıştır. Soyut Dışavurumculuk akımı sanatçılarının bu derin öznel tavırlarına karşın, örneğin Minimalizm akımı sanatçılarından olan Dan Flavin'in eserinde floresan ışıklarla düzenleme tam tersi bir anlayışla yapılmıştır. Sanatçı belli bir düzen ile bir araya getirilmiş floresanlara herhangi bir müdahalede bulunmamıştır. Flavin'nin yapıtı herhangi bir şeyi temsil etmemekle birlikte bir şey anlatma çabası da gütmemiştir.

Minimalizm sanatçılarından olan Donald Judd, gerçekten de iç gözlemi sanatından uzak olan, gerçekçi bir sanatçıdır. Judd objelerine, bulunduğu yerde olması dışında bir anlam yüklemeyen bir tutum sergilemiştir. Ad Reinhardt ise Judd'a göre fazlasıyla ideal ve arıdır. Judd inanılabilir bir nitelikten uzaktır. Judd' da diğer

minimalist sanatçılar gibi biçimini en aza indirgeyerek geometrik bir biçimin tekrarına dayanan matematiksel bir düzlemle kurgular. Stella'nın tuval resimlerinde kullandığı mantığa paralel olarak Judd'da üç boyutlu biçimler yer almaktadır.

Minimalistler için sanat, ne görüyorsan odur ve bunun ötesi yoktur. Dışavurumcuların doğaçlama fırça darbelerine yüklediği derin anlamlar karşısına, minimalistler rasyonel bir tavır olarak, simetri ve düzeni koymuştur.

“ Alman Sanat eleştirmeni Greenberg, Minimalist sanatına zekice ve fazla sıra dışı bulmuş olmasına rağmen bu tarzın; masa, kâğıt veya kapıdan çok daha farklı olmadığını söylemiştir. Bu eleştirinin birkaç ay sonra benzerini eleştirmen Michael Fried, büyük ses getiren "sanat ve nesneleşme" adlı makalesinde yazdı.” (Stephen, 2014:520).

Minimalist heykellerinin herhangi bir nesneden farkının olmadığı söylenmiştir. Bu yapıtların izleyiciler ve geleneksel sanat arasındaki ilişkiyi değiştirdiğini ifade eden Fried galerilerde tiyatro dekoru gibi sergilenen minimalist eserlerin uzaktan öylece izlenilmesi yerine izleyiciyle etkileşim halinde olması gerektiğini düşünmüştür. Ona göre böylesi izleyici tarafından kabul edilebilir. Aynı zamanda Fried, makalesinde Minimalizm'in, nesnenin sonunu getirebileceğinden endişe duyduğunu da dile getirmiştir.

Soyut dışavurumculuk akımını sanatçıların derin öznel tavırlarına karşın, Minimalizm sanatçıları sanatlarını kişiliksizleştirmiş, objelerden çok da farklı olmayan, rasyonel bir tavırla yalın işler üretmişlerdir.

Sanatın tarihsel yolculuğuna bakıldığında birçok yorum kavram ve toplum olgusundan bahsedilebilir. Soyut Dışavurumculuk akımında toplumsal sorunlar ile dönemin insan üzerine baskısı, olumsuz etkisi ile ortaya çıktığını kabul ediyoruz. Soyut Dışavurumculuk akımının sanatçıları da yaşanan bu olumsuz etkilere rağmen kendilerine özgü yorumlamaları ve sanata ilkleri kazandırmaları ile günümüze kadar etkilerini ulaştırmışlardır. Öyle ki; sanat eleştirmeni Michael Fried'in büyük ses getiren “Sanat ve Nesneleşme” adlı makalesinde, Minimalist sanatın nesneyi müdahalesiz kullanmasıyla nesnenin sonunu getirebileceğinden endişe duyduğunu da dile getirmiştir.

Soyut Dışavurumculuk akımı sanatçıların özgün tavırları ile derin anlamlar içeren dışavurumları karşısında, Minimalizm sanatçıların rasyonel tavır ile simetri ve düzeni önemseyen yalın işleri arasındaki farkları ve etkileri görülmüştür.

Bu çalışmada; Soyut Dışavurumculuk akımının duyguya ve özgünlüğe verdiği öneme karşı bir tepki olarak doğan Minimalizm'in nesnenin sadece nesne olma özelliği ve sadeliği ile yaptığı çalışmaları, sanatçılar üzerinden benzerlik ve farklılık ilişkilerini kurarak çözümlene yapmaya çalışılmıştır.

20. yy' ın en temel anlayışlarından olan Soyut Dışavurumculuk ve Minimalizm'in ister kurgusal ister anlamsal bağlamdaki farklı ifade biçimleri, yaklaşımları ve izlenimciliği ile birlikte günümüze kadar etkilerini zaman zaman göstermiştir ve gelecekte de etkilerini görebileceğimiz düşüncesi oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- Antmen, Ahu (2008). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Aristoteles (2012) *Poetika*. (Çev.: İsmail Tunalı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Artun, Ali (2010). *Sanat Manifestoları/Avangart Sanat ve Direniş*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Atakan, Nancy (2008). *Sanatta Alternatif Arayışlar*. İzmir: Karakalem Kitapevi.
- Batur, Enis (2009). *Modernizmin Serüveni*. İstanbul: Alkım Yayınları.
- Cuming, Robert (2008). *Görsel Rehberler Sanat*. (Çev.: Ayşe Işın Önal, Aslı Çetinkaya). İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi* (2008). 3. Cilt İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.
- Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi Kolektif* (2008). 2. Cilt İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.
- Farthing, Stephen (2014). *Sanatın Tüm Öyküsü*. (Çev.: Gizem Aldoğan, Firdevs Candil Çalcu). Hayalpest Yayınevi.
- Fineberg, Jonathan (2014). *1940'dan Günümüze Sanat Varlık Stratejileri*. İzmir: Karakalem Kitapevi Yayınları.
- Giderer, Hakkı Engin (2003). *Resmin Sonu*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Guilbaut, Serge (2009). *New York Modern Sanat Düşüncesini Nasıl Çaldı*. (Türkçesi: Elif Gökteke). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Kahraman, Hasan Bülent (1995). *Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Kavukcu, Evren (2012). *Minimal Bir Yaklaşımla Çözümsel Bir Arayış; Yalınlaştırma, Sanatta Yeterlilik*.
- Lynton, Norbert (1982). *Modern Sanatın Öyküsü*. (Çev.: Prof. Dr. Cevat Çapan, Prof. Dr. Sadi Öziş). İstanbul: Remzi Kitap Evi Yayınları.
- Ragon, Michel (2009) *Modern Sanat*. (Çev.: Vivet Konetti). İstanbul: Hayal Baz Kitap.
- Turani, Adnan (2011). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitap Evi.

Yılmaz, Mehmet (2006). *Modernizm'den Post Modernizme sanat* Ankara: Sanat Ütopya Yayın Evi.

Yılmaz, Mehmet (2009). *Sanatçıları Okumak Ya da Post Modern Söyleyişiler*. Ankara: Ütopya Yayınevi

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.arakatsanat.com/abdnin-sanat-dehasi-jackson-pollock/>(01.02.2017)

www.msxlab.org/forum/sanat/94658-sanat-akımları-lekecilik-taşizm-tachisme.html(22.02.2016)

[http:// blok.kavrakoglu.com/tag/cilement-greendberg/](http://blok.kavrakoglu.com/tag/cilement-greendberg/)(23.04.2016)

<http://blog.kavrakoglu.com/tag/hard-edge/>(02.05.2016)

tr.poetikhars.wiikia.com/Wiki/Ad-reinhardt(03.06.2016)

<http://blog.kavrakoglu.com/tag/soyut-disavurumculuk/>(04.06.2016)

<http://blog.kavrakoglu.com/tag/ad.reinhardt> (06.08.2016)

[http:// http://tr.m.wikipedia.org/wiki/İspanya-iç-savaşı](http://tr.m.wikipedia.org/wiki/İspanya-iç-savaşı)(21.03.2017)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Betül Güleç
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum/1987
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi/ Güzel Sanatlar Fakültesi/ Resim Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü/ Güzel Sanatlar Fakültesi/ Resim Ana Sanat Dalı/ Tezli Yüksek Lisans Programı
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	<p>ÇIKARDIĞI KİTAPLAR</p> <p>2013- Üfle de Kopsun Kıyameti Yüreğimin (Şiir Kitabı)</p> <p>KATILDIĞI SERGİLER</p> <p>2011- 25 Ocak, “SERGİ 2011” Kültür ve Turizm Bakanlığı İl Kültür Turizm Müdürlüğü, ERZURUM. TÜRKİYE</p> <p>2011- 18-23 Haziran, “ANİ GRAVÜRLERİ SERGİSİ”, Halk Eğitim Merkezi Sergi Salonu, KARS. TÜRKİYE</p> <p>2011- 18 Mayıs, “MÜZE VE TARİHİ ESERLER”, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Müze Müdürlüğü, ERZURUM. TÜRKİYE</p>

	<p>2012- 11 Mayıs, “RESİM YARIŞMASI”, Atatürk Üniversitesi Sağlık-Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, ERZURUM. TÜRKİYE</p> <p>2012- 17-19 Mayıs, “3. ULUSLARARASI TÜRK ŞÖLENİ”, Güneş Vakfı, ERZURUM. TÜRKİYE</p> <p>2012- 29 Mayıs- 3 Haziran, ”GRAVÜR SERGİSİ”, AVM Sergi Alanı, ERZURUM. TÜRKİYE</p> <p>2015- 27 Nisan, “YA KAFAN DIŞINDAYSA”, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonu, ERZURUM. TÜRKİYE</p>
İş Deneyimi	
Stajlar	Trabzon Akçaabat Ortaokulu
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	ressamm.btl@hotmail.com
Tarih	2017